

Žsidó Kulturális Fesztivál

2025. szept. 7–18.

„Csillagok együttállása” – a Budapest Klezmer Band koncertje. Vendég: a Budapest Bár – Dohány utcai zsinagóga

„Marha klassz!” Falusi Mariann és művészbáratai koncertje. Vendég: Kulka János – Dohány utcai zsinagóga

„Apám hitte, én is hiszem”: Zorán a Dohány színpadán – Dohány utcai zsinagóga

Zenei határátlépés: együtt a Sárík Péter Trió és Guy Mintus (Izrael) triója – Dohány utcai zsinagóga

Megyék Budára – Fesztbaum Béla estje Bächer Iván írásai alapján – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Klezmerész + Janicsák + Nógrádi = Fesztiválélmény – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Franciás est Müller Péter Sziámival és Csemer Boggie-val – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Feleségek és szeretők – zenés est Ónodi Eszter és Szűcs Gabi főszereplésével – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Pizkos Fred, a felolvasó – Kern András és Nyáry Krisztián Rejtő Jenő-estje – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Színpadon az Európa-hírű Preßburger Klezmer Band! – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Hámori Ildikó és Szinetár Dóra zenés estje 20. századi zsidó nőkről – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Szózene – Pajor Tamás estje Gerendás Péterrel és Koltai Róberttel – Hegedűs Gyula utcai zsinagóga

Észak-afrikai dallamok keleti pompában – az izraeli Darya Trio koncertje – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Malek Andi Soulistic: Barbra Streisand és Michael Legrand legszebb slágerei – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Gershwin–Bernstein Amerikában: Horgas Eszter és Fullajtár Andrea estje – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Az orfeumok és mulatók zenéje: Bősze Ádám, Jordán Adél és Cséki Kálmán – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Philip Glass története hangban és fényben – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

A Prieger Zsolt Társulat bemutatja: Szerb Antal Legendája – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

A Szent és a Profán – az izraeli Nigun Quartet koncertje – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Korcsolán Orsolya, Sugár Nátán és a MÁV Szimfonikusok varázslata – Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Argentína nem akármilyen gesztussal fejezte ki tiszteletét Izrael felé

Javier Milei argentin elnök bejelentése szerint országa 2026-ban áthelyezi izraeli nagykövetségét Tel-Avivból Jeruzsálembe. Milei ezt az izraeli parlament, a kneszet ünnepi ülésén közölte, ahol beszédét többször is hangos tapssal fogadták a képviselők.

Testvéreim Izraelben, Argentína veletek áll ezekben a nehéz időkben – mondta Milei. – Morális harcot vívunk a jó és a rossz között – vélekedett, és kifejtette, hogy szerinte a világ veszíteni kezdett, amikor már nem tudott különbséget tenni a jó és a rossz között.

Izrael népe az emberi barbárság áldozatává vált – hangsúlyozta az argentin elnök, elítélve a Hamász palesztin iszlamista szervezet 2023. október 7-i terrortámadását.

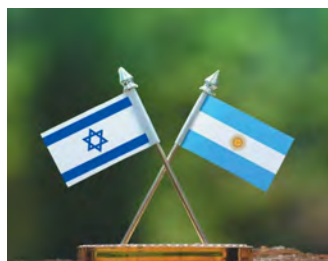
Beszédében megemlítette a még mindig fogságban lévő négy, argentin állampolgárságú túszt is, akiknek hazahozataláért országa tovább küzd.

Milei bírálta a nemzetközi közvéleményt és Greta Thunberg svéd klíma-aktivistát, akit *zsoldos aktivistának* nevezett, s aki szerinte magára kívánja irányítani a figyelmet, miközben a valódi áldozatok szenvednek.

Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök méltatta barátságukat, és köszönetet mondott Mileinek az alapvető argentin fordulatért, melyet Izrael megítélésében végrehajtott.

Milei csodának nevezte az izraeli sikereket, az ország létrejöttét és fennmaradását, valamint népének szorgalmát és gazdasági sikereit. Jaír Lapid, a parlamenti ellenzék vezetője is méltatta Milei Izraelt támogató politikáját.

Az argentin elnök korábban ellátogatott Jeruzsálembe a Siratófalhoz, valamint találkozott a kiszabadult túszzal és a még mindig a Hamász fogságában lévő családtagjaival is. (MTI)

Orosz hadisír Nagykőrösön

Látogatást tettek Nagykőrösön az Orosz Föderáció Katonai Emlékmegőrző Főigazgatósága magyarországi képviselőjének munkatársai, és dr. Feldmájer Péter hitközségi elöljáró kíséretében felkeresték a zsidó temetőben azt a sírt, amelyben az 1945. február 22-én, 21 éves korában elhunyt Gockaló harcost örök nyugalomra helyezték.

A harkovi születésű katonanő halálának pontos körülményei nem ismeretesek. Az biztos, hogy ebben az időben már nem folytak harcok Nagykőrösön, hiszen 1944. november elején a Vörös Hadsereg felszabadította a várost.

A Katonai Emlékmegőrző Főigazgatóság munkatársai átadták annak az iratnak a másolatát, amelyben rögzítették az elhunyt adatait. A további tények megállapítása egy szélesebb körű kutatás témája lehetne.

A vendégek köszönetüket fejezték ki azért, hogy az elmúlt nyolc évtizedben a zsidó közösség gondozta és rendben tartotta ezt az általuk még ismeretlen sírt, melyet rögzíteni fognak a nyilvántartásukban, és megvizsgálják a lehetőségét, hogy a síremléket a hitközséggel közösen felújítsák.

Átadták a felújított zsinagógát Jászapátiban

Kívánom, hogy a felújított zsinagóga töltsen be új szerepét: emlékeztessen és tanítson. Legyen helyszíne a közös emlékezésnek és forrása az egymás iránti megértésnek és tisztelőnek – mondta dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke azon az ünnepi rendezvényen, amelyen átadták a felújított zsinagógát a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei Jászapátiban. Az épület kulturális célokat szolgál majd.

Szíviügyem ez a zsinagóga, mert elkeserülttem, hogy mennyire leromlott az állapota az elmúlt évtizedekben. Szóval számomra személyesen is nagy öröm, hogy sikerült felújítani – nyilatkozta a honlapnak Borics László alpolgármester.

A Dósa utca 4. szám alatt található, 1854-ben épült zsinagóga jelen-

tőségét jelzi: jelenleg ez a Jászszág egyetlen fennmaradt zsidó temploma.

A művelődésszervező diplomával is rendelkező Borics László nemcsak kulturális érdeklődése miatt tartja fontosnak, hogy európai uniós forrásból teljeskörűen felújították az épületet, hanem a városáért elhivatottan tevékenykedő politikusként is. Megtudtuk tőle: az épületet a holokauszt után raktárként használták évtizedekig, majd az önkormányzat vásárolta meg, amely már nem kárhoztatta ilyen méltatlan szerepre a szakrális épületet. De sokáig nem volt pénz a felújítására, szerencsére EU-s támogatást lehetett rá szerezni, nem is keveset: 150 millió forintot nyert a város a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz pályázaton.

A művelődési központunk fogja kezelni a volt zsinagógát – mondta el Borics László –, hiszen a befogadóképessége alapján nagyszerű hely-

szín lesz kamarakonzertek, irodalmi rendezvények, kisebb kiállítások megrendezésére.

Az átadáson a város nevében Illés Gergő polgármester köszönetet mondott Jászapáti korábbi vezetésének azért, hogy elindították a beruházást és sikeresen pályáztak az operatív program forrásaira, továbbá köszönetet fejezte ki mindenkinek, aki segítette a felújítást a támogatásával és a szaktudásával.

Az ünnepségen – amelyen részt vett Fináli Péter, a Mazsihisz vezetőségi tagja is – megfújta a sófárt és gyászimát mondott a holokauszt áldozatainak emlékére Rosenfeld Dániel Imre kántor, a Magyar-Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság elnöke, így nyolc évtized múltán először hangoztak fel a településen a zsidó ima szavai. A rendezvényen koncertet adott Pandzarisz Dina énekesnő és Tálás Áron zongoraművész.

Fotó: Répás Péter / Mazsihisz

90 éves lenne Montágh Imre, a magyar beszédművelés ikonja

Montágh Imre 1935-ben született nagybirtokos zsidó családba. Gyermekkorában nagybánhegyesi kúriájukban élt. Imádott lovagolni, és úgy tűnt, az önfeledt élet sosem ér véget.

Mindössze kilencéves volt, amikor 1944-ben a családjával együtt gettóba zárták. Innen egy haláltáborba tartó vonatra kerültek, de az a bombázások miatt nem tudott továbbmenni, ezért leszállították őket, hogy takarítsák el a romokat és gyűjtsék össze a halottakat. Imre a felnőttekkel együtt dolgozott, s ezeket a napokat sohasem tudta feldolgozni. Ugyanakkor a családnak egy osztrák katonatiszt jóvoltából sikerült megszöknie.

A háborút tehát túlélte, de nemsi származásuk miatt a történelem ismét beleszólt az életükbe. Tarnasárányba telepítették ki őket, ahol a mezőgazdaságban dolgoztak, és csak Sztálin halála után térhettek vissza a fővárosba. Imre színésznek készült, ám Básti Lajos elutasító véleménye miatt más irányban kellett elindulnia. A gyógypedagógiai főiskolára jelentkezett, ahol nagyon gyorsan kiderült róla: az Isten is tanárnak teremtette. Főiskolásként részt vett az 56-os forradalomban, amiért novemberben bebörtönözték. Egy év múlva szabadult, s akkor vették vissza a főiskolára.

Tanulmányai befejezését követően logopédusként dolgozott. Először siketnéma gyerekekkel foglalkozott, idővel profi színészeket, amatőr színjátszókat, gyerekeket és felnőtteket egyaránt tanított a tiszta beszédre és az előadói magatartásra. Ádám Ottó rendező figyelt fel szí-

nészi képességeire, így került 1962-ben a Színművészeti Főiskolára, ahol beszédtanár lett. Olyan tanítványai voltak, mint Esztergályos Cecília vagy Eperjes Károly – ez utóbbi többször és több helyütt is hangsúlyozta: Montágh Imre nélkül nem lett volna színész.

Montágh később a főiskola docense lett, és művészi beszédet is oktatott. Rájött, hogy a beszéd önmagában nem, csak a személyiség-fejlesztéssel és a kommunikációval együtt tanítható. Figyelme tehát kiterjedt a nonverbális kommunikációra és a viselkedésre is.

Amilyen hirtelen robbant be a magyar köztudatba, olyan megdöbbentően gyorsan távozott is belőle.

Családjával 1986 nyarán külföldi pihenésre készült, de előtte még meglátogatták Kismaroson felesége szüleit. Miután autójukkal leparkol-

tak, és felesége már bement a kapun, a beszédtanár azt vette észre, hogy autója elindul a lejtőn, és egyenesen egy háromméteres árok felé tart. Szerette volna megelőzni a bajt, ezért Ladája elé állt, hogy feltartóztassa. Terve azonban tragikusan végződött: előbb ő esett az árokba, majd ráesett autója is. Súlyos sérülésekkel szállították kórházba, de az orvosoknak nem sikerült megmenteni az életét, 1986. augusztus 14-én elhunyt. Ennek a kivételes embernek a földi életéből csupán 51 esztendő adatott meg.

A magyar beszédművelés máig legismertebb alakjának munkáit ma is használják a tanítók, tanárok, logopédusok. Magyarországon négy, Angliában pedig egy magyar általános iskola viseli a nevét.

(Felhasznált források: Újságmúzeum Facebook-oldal, Múzsza.sk)

Schiff András elnyerte Japán legnagyobb művészeti kitüntetését

A világhírű magyar zongoraművész és karmester, Sir Schiff András kapta a 2025. évi Praemium Imperiale díjat zene kategóriában, amelyet a Japán Művészeti Szövetség ítél oda minden évben. A világon is az egyik legjelentősebb elismerést öt művészeti ág – festészet, szobrászat, építészet, zene, valamint színház/film – kiválóságainak ítélék oda.

A díjátadót októberben tartják Tokióban, Hitacsi hercegnek, a japán császár öccsének tiszteletbeli védnöksége mellett.

A kitüntetéssel, amelyhez 15 millió jenes (mintegy 87.000 eurós) pénzjutalom is jár, az adott művész életművét, nemzetközi hatását, valamint a kultúra gazdagításához való hozzájárulását ismerik el.

Az 1953-ban Budapesten született Schiff András korunk egyik legjelentősebb zongoraművésze. Különösen Bach, Mozart, Beethoven, Schubert és Bartók műveinek ihletett tolmácsolásáról ismert világszerte. Tanulmányait a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, majd Londonban végezte. Fellép szólóesteken és emellett számos zenekari koncerten, de gyakran játszik különböző összeállítású kamaragyűjtésekben is.

1999-ben megalapította a Cappella Andrea Barca kamarazenekart, amelynek gyakran nemcsak dirigense, hanem szólistája is.

Lemezfelvételei a Decca és az ECM kiadók gondozásában jelentek meg, közülük sok igazi zenei mérföldkőnek számít. Munkásságát számos nemzetközi díjjal ismerték el: megkapta többek között a Royal Philharmonic Society aranyérmét, a Lipcsei Bach-díjat, és 2014-ben II. Erzsébet királynő lovagvá utította.

A 2025-ös díjazottak között Schiff András mellett szerepel még Peter Doig (festészet, Egyesült Királyság), Marina Abramovic (szobrászat, Szerbia), Eduardo Souto de Moura (építészet, Portugália) és Anne Teresa De Keersmaeker (színház/film, Belgium).

A Praemium Imperiale díjat 1988-ban alapították, és azóta minden évben olyan művészeknek ítélék oda, akik kiemelkedő teljesítményükkel világszinten is maradandó nyomot hagytak. A zenei kategória korábbi díjazottjai között olyan legendák szerepelnek, mint Leonard Bernstein, Msztyiszlav Rosztropovics, Arvo Pärt, Yo-Yo Ma és Riccardo Muti.

Bár már több mint 40 éve elhagyta Magyarországot és az egész világ polgára lett, Sir Schiff András mégis eredendően hozzánk tartozik.

A magyar közönség visszavárja Budapestre, Kolozsvárra, Nagyváradra, Szabadkára, Pozsonyba – és még számos helyre, ahol művészete otthonra talál.

Szívből gratulálunk Sir Schiff Andrásnak!

(A motoperpetuo – classical music global news írása alapján)

Holokauszt- emlékhellyé alakul a prágai Bubny

Megkezdődött a cseh főváros központjától északra álló Bubny vasútállomás nagyszabású átalakítása holokauszt- emlékhellyé.

Az 1923-ban emelt épület, a hozzá tartozó ingatlanok, illetve terület átalakítása két évet vesz igénybe. Az építkezési munkákat a tervek szerint 2027 márciusában fejezik be, s a nagyközönség előtt májusban, a második világháború befejezésének évfordulóján nyitják meg az emlékhelyt.

A holokausztmúzeum neve hivatalosan *Emlékezés és párbeszéd központ – Bubny* lesz. A nyilvánosságra hozott információk szerint a klasszikus múzeumi, valamint multifunkciós kiállítási termék mellett kávéházat és különféle közösségi rendezvények számára alkalmas tereket is kialakítanak benne.

Az új múzeum terveit a Hradec Královében működő ARN Studio készítette, megvalósításukra pályázat útján a prágai Metrostav vállalat nyert jogot. A költségeket mintegy 200 millió koronára (3,2 milliárd forint) tervezik.

A több mint százötven éves vasútállomásból, ahonnan a második világháború idején a zsidókkal telt szerelvényeket indították a haláltáborok felé, korszerű múzeumi és oktatási központ lesz, amely megőrzi a holokauszt emléket és továbbadja az új generációknak – nyilatkozott **Pavčina Sulcová**, a központ igazgatója újságíróknak.

A leendő emlékhely egyik emblematikus darabját, jelképes alapkövét már 2015 márciusában leleplezték. **Ales Vesely** cseh szobrász alkotása – egy égbe meredő vasúti sín pár – a vasútállomás előtti téren látható. (MTI)

Lőw Immanuel virágai Szegeden

Lőw Immanuel virágai címmel nyílt kiállítás a tudós rabbi munkásságáról és a zsidóság növényvilágáról a szegedi Új Zsinagógában.

Pataricza Dóra kurátor elmondta, a kiállítás egy hároméves nemzetközi kutatási és örökségvédelmi projekt része, melynek során a Szegedi Zsidó Hitközség, az Izraeli Nemzeti Könyvtár, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár összegyűjti, hozzáférhetővé és kutathatóvá teszi **Lőw Lipót** és **Lőw Immanuel** szellemi és kulturális örökségét.

A történet úgy fogalmazott, a *Lőw Immanuel virágai* című kiállítás egy tudós rabbi szellemi kertjébe vezet a látogatókat, ahol a botanika, a héber nyelv, a művészet és a zsidó hagyomány egyetlen egésszé fonódik össze.

Lőw Immanuel – édesapja nyomdokaiba lépve – Szeged főbbirája volt több mint hatvan éven át. Egyedülálló tudományos munkássága során a növények világát kapcsolta össze a zsidó vallással és kultúrával. A lipcsei egyetemen szerzett 1879-ben doktori fokozatot az arámi nyelvű növénynevekről írt dolgozatával, és e tudást rabbinikus, nyelvészeti és botanikai ismereteivel ötvöztetve, továbbgondolva írta meg 1924 és 1934 között főművét, a négykötetes, több mint 2600 oldalas *Die Flora der Judent* (A zsidóság növényvilágát). Ebben több száz, zsidó forrásokban szereplő növényt azonosított, és bemutatta azok vallási, kulturális, néprajzi, orvosi, művészeti jelentőségét. A bibliai, talimudi növénynevekhez modern rendszertani azonosítást kapcsolt; a modern héber nyelv ma is használatos növénynevei közül többet az ő munkájának köszönhetünk.

A rabbi a növényvilágot nem csak elméletben kutatta: tudását felhasználta a szegedi Új Zsinagóga és annak kertje tervezéséhez is. Az épület belső díszítése és üvegablakai növényi motívumokra épülnek, melyek a zsidó hit alapértékeit szimbolizálják. A zsinagóga kertje nem egy bibliai kert, melyben kizárólag a Szentírásban szereplő növények kapnak helyet, hanem tudatos kon-

cepció mentén született, a világon valószínűleg egyedülálló zsinagógakert, ahol Izrael növényei, a cédrus, a füge, az olajfa találkoznak a magyar flóra elemeivel, az akáccal, a tölgyvel, a meggyfákkal – emelte ki a kutató.

A tárlat különlegessége, hogy **Révész Róbert** fotóművész munkáján keresztül láthatják a vendégek Lőw Immanuel örökségét. A zentai fotográfus a zsinagógában, a temetőben és a szegedi zsidóság rituális tárgyain öröklötte meg a növénymotívumokat. A képekhez Lőw Immanuel írásából kapcsolódik egy-egy magyarázó részlet.

Lőw Immanuel munkásságával nemzetközi elismerést szerzett, ennek egyik példája, hogy hatvanadik születésnapja alkalmából **Dégen Árpád** flórakutató róla nevezett el egy Macedónia északi részén őshonos, az imolák közt tartozó virágfajt: ez a Centaurea immanuelis-loewii.

Frauhammer Krisztina kurátor hangsúlyozta, az október 10-ig látható tárlattal igyekeznek felhívni a közönség figyelmét arra, mennyi kincset és tudást rejt a zsinagóga. A fotográfiák mellett tablók mutatják be Lőw Immanuel életét és munkásságát, emellett a kiállítóterben élő növények – többi közt füge, olajfa, leander – is állnak.

Lőw Immanuel írásaiban arra is kitért, mennyire fontos a fűszerek használata a zsidó kultúrában, liturgiában és gasztronómiában. Ezért a kiállításon különböző fűszereket is szagolhatnak a vendégek – közölte a kutató.

A látogatók megnézhetik **Böröcz László** *Aki értette a növények nyelvét* című, Lőw Immanuelről szóló dokumentumfilmjét is. (MTI)

Visszaállítják Mezőkövesd holokauszt- emlékművét

Visszakerül Mezőkövesd holokauszt- emlékműve a városba – erről a délborsodi zsidóság történetét feltáró Groszman Lili weboldal nyomán a *Kibic* számolt be. Az emlékmű visszaállításáról még tavaly novemberben döntött a helyi képviselő-testület.

Mezőkövesd holokauszt- emlékművét az egykori zsinagóga udvarán állították fel 1947-ben. Az 1956-os forradalom idején az emlékműről leverték a márványtáblát, amelyre a több mint 800 zsidó áldozat nevét vésték. Az emlékművet később elbontották, majd 1970-ben Miskolcra szállították, és az ottani zsidó temetőben állították fel.

A zsinagóga helyén ma egy általános iskola található, melynek falán egy fekete tábla emlékeztet a holokauszt áldozataira. A korábbi emlékművet az iskola előtti téren fogják visszaállítani.

A mezőkövesdi holokauszt- emlékmű

Fotó liligro.hu

Emlékoldal

Fradi-kricsmi a Révay utcában

A RÉVAY UTCAI Niszel étteremben vasárnap délelőttönként kapott helyet a Berda kricsmi, bármilyen furcsa és hihetetlen e történet. A Nagyváradról származó Niszel bácsi az ötvenes években a főváros egyetlen kóser éttermének volt a tulajdonosa. (A Hanna akkor még szociális jellegű intézményként működött, később lett nyilvános étkezde.) Niszel bácsit a hagyományokat tisztelő és szigorúan megőrző embernek ismertük, teljes joggal. Munkába menet láttam reggelenként, ahogy a Kazinczy utcai templomba igyekezett. Azt írták róla két könyvben is (Moldova György, majd Naftali Kraus), hogy 44-ben nagy titokban szerzett 4 db eszragot Párizsból, ebből kettőt Erdélybe juttatott, egyet szülővárosába, a másikat Désbe – mert olyan településen, ahol minden harmadik ember zsidó, nem hiányozhatott a citrusfa gyümölcse –, kettő pedig Pesten járt kézről kézre szukkot ünnepén. Darabjáért tízezer pengőt fizetett. Amikor már nehezen mozgott, egy kerevetet helyeztek el a helyiség végébe, onnan ügyelt a rendre, a kóserságra, miközben a vendégek kiszolgálását a veje látta el. Kopott bútorok között félhomály derengett, mert a világítással takarékoskodtak, de az ételek adagmennyiségével nem. Saját kemencében sült a sólet, ahogy azt a nagykönyvben megírták, minden eredeti volt, autentikus, hazai ízekre emlékeztető. És nem utolsó szempont, a bort meg lehetett inni.

Itt lép be a képbe Berda József, a kitűnő Baumgarten-díjas költő, aki vagy húszkötetnyi verset hagyott maga után. 38-ban aláírta az értelmiségiek egy jelentős csoportjának tiltakozását a zsidó írók kirekesztése ellen. Nos, Berda Jóska nagyon szerette a bort. Ez az ötvenes években problémát jelentett, bort kotyvasztottak kukoricából, almából és még ki tudja, miből, de szőlőből készített nem forgalmaztak, legfőljebb külföldre exportáltak. Berda kutatni kezdett, és megtalálta a Niszel éttermet, ahol ugyan egy kissé savanykás bort mértek, de azt legalább Verpeléten ellenőrzött szőlőből csinálták. Felfedezését elmondta barátainak, ivócimboráinak, akik lelkesedéssel fogadták a hírt. Van Pesten egy hely, ahol iható a bor. De hogyan lehet oda bejutni? Józsi kérte a tulajdonost, tegye lehetővé rendszeresen, hetente egyszer, mondjuk vasárnap délelőtt, hogy egy részükre külön terített asztalnál elfogyaszthassanak néhány üveg bort. Niszel bácsi vonakodott, de aztán megtudta, hogy a cimborák a Fradi (akkor Kinizsi) vezetőségének tagjai vagy elit szurkolói, s mivel a vendéglős nagy fradista volt, ez hatott. Ki is tették mindjárt a Fradi-zászlót, és minden vasárnap délelőtt az asztaltársaság vagy tucatnyi résztvevője verpeléti borbba fojtotta bánatát, ha csapatuk vereséget szenvedett, és verpeléti borral ünnepeltek, ha diadalmaskodtak. Ez az asztaltársaság Berda kricsminek nevezte el a törzshelyét.

NEM SZABAD CSODÁLKOZNI. Ismertünk zsidó Fradi-szurkolót, nem is egyet. Jancsi, a Klauzál téri kóser hússzék mészárosa, Joel Berger, most ny. stuttgarti főrabbi szintén közéjük tartozott, illetve tartozik. A sor folytatható. Az igaz, hogy a pesti zsidók jelentős százlékban – és a vidékiek is – helyi csapatuk mellett az MTK-nak szurkolnak, talán mert a zászlójuk színe kék-fehér, talán mert a belső kerületekhez (Józsefváros, Erzsébetváros, Terézváros) közelinek számít a Hungária körúti stadion, talán mert Brüll Alfréd, a bőkezű mecénás, az MTK elnöke zsidó volt, nevezett az előbb említett sportlétesítmény építéséhez 150 ezer koronát adományozott, az összegért kapott részvényeket is a klubnak ajánlódokozta. Talán mert szép számban sportoltak ott a felekezethez tartozó játékosok, néhányat kiemelve példának a labdarúgók közül, akik többször szerepeltek a válogatottban: Kertész II. Vilmos (50-szer), Bíró Gyula (25-ször), Braun József (35-ször), de például a 40-szeres válogatott Blum Zoltán a Ferencváros csapatát erősítette. Ezeket a csapatokat nem lehet felekezeti csapatnak tekinteni. Jót mosolyogtam, amikor nemrég politikusok, politológusok, médiszakemberek tájékozatlanságukban egy gazdasági akció nyomán ekként aposztrofálták az egyesületeket. Az 1900-as évek elején a zsidók érdeklődése a fizikai teljesítményeket igénylő sportok iránt megélnéknült. Különböző egyesületekben sikeresen szerepeltek, olimpiákon és más világversenyeken értek el jelentős eredményeket, Hajós Alfrédtól egészen a sportrovatunkban meginterjúvált versenyzőig. Számos egyesület és sport szövetség szervezésében, vezetésében vettek részt. Az MLSZ megalakításánál jelentős szerepet vállalt Kaffka Samu, Vadász Dezső, Brüll Alfréd. Az utóbbi a birkózó, atlétikai, torna, úszó sportszövetségek vezetésében is részt vállalt. Vagy 20 egyesület kérte fel díszelnökéül. Gondoljuk, egyik sem bánta meg. Langfelder Ferenc Újpest sportját szervezte meg, Fischer Mór a vasutas sportolók előbb hazai, majd világszövetségét vezette. Az első sportújságíróként Herendi Artúrt tartják számon. Szigorú kategorizálást nem lehet alkalmazni. Az MTK-nak is szurkoltak, szurkolnak nem zsidók is. Mert tetszett egy-egy játékos zsenialitása, a csapat stílusa, vagy sportolási lehetőséget kapott jó feltételek mellett számos szakosztályban fia, lánya, unokája. Nyitott sportegyesületként működött, ahol fajra, nemre vagy vagyoni helyzetre te-

kintet nélkül sportolhatott bárki. Talán furcsának hangzik, de a III. kerületben is sokan drukkoltak, drukkolnak a csapatnak. Biztos voltak köztük svábok is. Számos kiváló sportoló Óbudáról került a csapathoz. Hogy néhányat említsünk, a legendás Hidegkúti, Palotás, Kunszt. Időnként felmerült a sportlétesítmény Óbudára helyezéseinek gondolata is.

A század elején alakult egy kimondottan zsidó sportegyesület, a VAC (Vívó és Atlétikai Club). Más szakosztály is működött ott, labdarúgó is. Vagy 500-an sportoltak az egyesületben. Néhányszor a focisták szerepeltek az első osztályban, válogatott játékosokat is adtak a nemzeti tizenegyeknek. Az első osztályban az 1925/26-os évadban szerepeltek utoljára. Más egyesületnél a kategorizálás önkényes, tehát helytelen.

A **BERDA KRICSMI** vasárnaponként a Révay utcában kapott otthont. Berda egyik kötetének címe: Magamhoz méltóan. Nos, ott a cimborák magukhoz méltóan, kulturáltan viselkedtek, minden helyi szokást betartottak, tudták, hogy az utántöltős szódavizes üveget, amelyek nem kóser asztalon foroghattak, nem szabad az asztalukra tenni, csak melléje. Soha egy hangos szó nem hagyta el ajkukat. Szorgalmasan jártak oda, és csak igazán fontos esemény miatt fordulhatott elő, hogy valaki elmulaszson egy összejövetelt. Négyévenként egyszer maradt távol a csoport, a szavazás napján. Akkor ugyanis alkoholtilalmat rendeltek el, márpedig málnaszörp mellett nem lehet sem vigadni, sem búsulni. 1966-ban meghalt Berda Józsi, de az asztaltársaság változatlan névvel maradt ott. Amikor Niszel bácsi öröklétre szenderült, Goldmann úr, a veje feleségével, Piroska néniel (a Niszel család sarja ő is) vették át a vendéglőt. Továbbra is szívesen látták a vasárnapi vendégeket. Bár nem biztos, hogy Goldmann bácsi szíve a fradistákhoz húzott, talán véletlenül, de egy kis MTK-zászló is megjelent a falon. A Fradi elit szurkolói, tisztelve a hely szellemét és örök riválisukat, felajánlották segítségüket. A történelmi helyzet miatt (elhurcolás, kivándorlás) nem túlságosan sokan látogatták a Hungária úti pályát. Az Üllői úti stadiont akkor javították, a zöld-fehérek a Népstadionban rendezték mérkőzéseiket. Javasolták, az MTK is jöjjön oda. Rendezék közösen, több lesz a néző, kedvező a hangulat. A néző több lett, de a Fradi-tábor egy hangos és nem jelentéktelen része nem osztotta az elit szurkolók véleményét, és az MTK ellenfeleit biztatta. Így a kék-fehérek semmit sem éreztek a hazai pálya előnyéből. A kísérlet tehát nem sikerült, az MTK inkább a Hungária körúton rendezte mérkőzéseit.

Pedig a két csapat játékosai között rendkívül baráti volt a viszony. Pl. Sándor Csikar és a „puhaságáról” ismert Dalnoki Jenő külön mérkőzést vívott minden alkalommal. Így bizony gyakran előfordult, hogy vagy az egyiket állították ki, vagy a másikat, vagy mind a kettőt. A fegyelmi tárgyalásra mindig kéz a kézben érkeztek, és egymás ellen soha nem vallottak. Játékvezetői tévedésnek tüntették fel ellenfelük kiállítását.

1940. JÚLIUS 18-ÁN többszörös nézői atrocitás és hecckampány után az MTK-t feloszlatták. A klubok közül a Ferencváros játékosai jártak el illetékes helyen, kérve a csapat számára a működés lehetőségét. Hiába. Talán erre is emlékezett az egyik gazdasági szakértő, amikor segédkezet nyújtott a Fradinak gazdasági gondjaik megoldásához. Remélve, hogy az érthetetlen hangok elnémulnak a lelátón. E lépéssel hátrányba került eddigi csapata, az MTK, amelynek kiszemelt erősítése mindig az Üllői úton kötött ki. Biztos úgy gondolta a gazdasági szakember, hogy a szent cél, a békés szurkolás ennyi áldozatot megér. Sajnos a szurkolók nem jelentéktelen, hangos része nem váltott stílust, sőt a segítő kezét is – jelképesen – elütötte, nem gondolva arra, hogy segítség nélkül bajba kerülhet a csapatuk, és ez további konfliktusokhoz vezet.

Visszatérve a Révay utcába, 1972-ben ott jártunk, és zsebkendő táncot táncoltunk B. Anikó menyasszonnyal, az étteremben megtartott utolsó lakodalomban. Akkor már jelezte a házaspár, hogy fáradtságos nekik a vendéglő vezetése, Józsi bácsi minden reggel a maga válogatta zöldséget, gyümölcsöt nagy kosárban cipelte a Klauzál téri csarnokból, az egész napos strapa kimerítette az évtizedek óta ott munkálkodó Goldmann József urat és Piroska nénit. Majd hirtelen, egyik napról a másikra, jelentősen megemelték a helyiség bérleti díját. Ez volt az utolsó csepp a pohárban. S akkor bedobták a törülközőt. Bezárták az üzletet. Sokan sajnálták. Józsi bácsi néha hirtelen haragú volt, talán kissé megemelte a hangját is, de ez hozzátartozott a berendezéshez. A jó hangulat részévé vált. Piroska néni hárfahangja, csendessége ezt jól ellensúlyozta. Egy nagyon régi színfolt, ahol sok híres ember megfordult, homályosult el az étterem bezárásával. A rolólelvezés a Berda kricsmi végét is jelentette. Az asztaltársaság még élő tagjai bizonyonnyal nosztalgiaival gondolkodnak azokra a felejthetetlen vasárnap délelőttökre, amelyeket ott töltöttek a Révay utcai kissé ódon, mégis meghitt helyiség falai között, a Niszel étteremben.

Deutsch Gábor

(2003)

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

Gyuri is elment

Hetvenkét éves korában Budapesten elhunyt Kardos G. György író, újságíró. Hát eltemettük, elbúcsúztattuk őt is. Nem zsidó temetőben fekszik, oda-fönt pihen Farkasréten, Bartók Béla szomszédságában, s máris hamuvá, porrá lett, ami végképp idegen a zsidó, a Messiást váró mózesi hagyománytól. De legyen akárhogyan: Kardos G. György – mert ha tollat vett a kezébe, egy másik Kardos György miatt megkülönböztetésül így jelezte magát: „G” – zsidó író volt. Egy ízben azt mondta magáról: „Én gidó vagyok. Kardos Gidó. Kicsit franciás kiejtéssel.”

Tudjátok, sok nagyszerű zsidó író él Budapesten. Csak éppen Kardos Gyuri kicsit, olykor nagyon eltérő módon volt zsidó. Nem a sorsával. Persze az-zal is, hát hogyné. Mert azért mégiscsak neki adatott meg a vállálás, hogy Borból, a munkaszolgálat poklából Palesztinába menjen, s az akkoriban alakuló-formálódó zsidó hadseregben fegyverrel a kezében harcoljon. Miért is? Egész életében erre a kérdésre akart pontos választ adni. Mert a trilógiája, benne a fényesen csillogó gyémánt, az Avraham Bogatir, csak az egyik lehetséges felelet. Mint a sivatagi tevék, imbolygva és tétován, határozatlan határozottsággal róttá végtelen karavánútját a pesti kávéházak és kiskocsmák között, téblábolt a piacokon, s szívta vacak cigarettáit a szerkesztőségek kopott asztalainál, meg aztán a barátok többnyire nyútt lakásaiban, és erről beszélt. Úgy tudott ivritül itt, a pesti házfalak között, mint kevesen Izraelben.

Egyszer lebuktam. Az „eső” szó és szócsalád héber etimológiájáról beszélgettünk. Nem jutottunk dűlőre. Este aztán felhívott. Kiderült: könyvespolcán a szótárak, konkordanciák, az értelmező gyűjtemények tucatjai sorakoznak. És folyton ezeket olvassa. Tanulja. Ha meg ünnepi alkalmakkor belekóstolt valami jóféle itókába, s ettől emelkedett kedve kerekedett, izraeli bakadalo-kat énekelt. Akár temanita tájszólassal is. A betár indulót például tőle tanultam, bele is írtam az egyik novellámba. Deutsch Amálka antikvárizletében, még a hetvenes évek legelején, beszerzett egy régi német nyelvű könyvet, hárszid legendák gyűjteményét. Rongyosra olvasta. Kívülről tudta a berdicse-ri rebbe, a belzi cádik bölcs mondásait. Ha valamire büszke volt, az a főzőtudománya. Hogy a töltött halba ez kell meg az, a sóletet így kell csinálni meg úgy. Egy ízben elvörösödve bizonygatta jó barátaival szemben, hogy a macszgombócba igenis kell a gyömbér.

1968-ban ismerkedtünk meg, és fél évtizeden át különösen sok időt lehettem mellette. Ezernyi dolgot tanultam tőle. Például azt: miként kell tisztelettel, szeretettel kételkedni valamiben.

Felülemelkedni elfoglaltságon és előítéleten. Baloldali szívét soha nem csitította. Nemrég itt volt Ámosz Kenán Izraelből. Talán a legradikálisabb író a Jarkon partján. Világhírű tollnok. Sikeres könyvét, az Út Ein-Harodba című politikai krimijét (az amerikaiak filmet forgattak belőle) Kardos Gyuri mutatta be az Írók Boltjában. Már nagybeteg volt. Köszöntőjét alig tudta elmondani. Egykori közös barátunk meg is róttá: miért jött el, miért nem pihen otthon? Azt felelte: ő ezt a bemutatót tüntetésnek szánta. Hogy Kenán révén él és általa is van egy csodálatos állam: Izrael. És a magyar kiadás segítségével bizonyítható: van egy derék Magyarország.

Hát igen. Itt az idő, hogy kimondjuk: Kardos egyként szerette ezt a két országot. Igazán nem is tett különbséget köztük. A vándorló zsidók kétezzer éves skizofréniaját ilyen huszárbravúrral oldotta meg.

Amikor hetvenedik születésnapján régi katonatársai, szomszédai és szerelmei vendégül látták Izraelben, a találkozások valóságos népünnepellyé lettek. Ez nem csalás, nem ámitás: az utazásról Nógrádi Gábor filmet készített, láthattuk a magyar televízióban is. Cvi! Drága Cvi! – ölelték magukhoz a magyarországi írókat az Avraham Bogatir izraeli szereplői. Gyönyörű jelenetek voltak ezek, nem ő írta, csak éppen az ő életéről szóltak.

Hetvenkét év alatt sem végezte el a dolgát. A magánéletben lehet, de nem az íróasztalnál. Jószerével csak mosolyt fakasztott. Ahová ment, ott várták. Ahová betoppant, ott elővettek egy székét. Végül is ezt kevés ember mondhatja el magáról. És most elköszönt. Sok szenvedés után, de rendezett lélekkel. Hiányozni fog. Üres lesz a helye az asztalainknál, ahogy Absalom mondta Dávidnak Saul lakomáján. Adósunk egyetlen nagy könyvvel maradt. Harminc éven át készült arra, hogy megírja a bori halálbánya történetét. Egy vézna fiatalember, jóformán kisfiú sorsát a vérzivatarban. A csendőroket, a ke-retelegényeket, a német öroket, a roncsolt lelklívét tett zsidókat, a partizánokat. Ha belelendült, órákon át mesélte a kalandjait, kis praktikáit egy darab kenyérért, stiklijait egy melegebb ruhadarabért. Amit ebből megírt, eldobta. Lesz-e pszichológus, aki megfejtje ezt a titkot? Hogy miért tért ki e maga vállalta feladat alól?

Azt mondtam: Gyuri zsidó író volt. Persze, az volt. De elég felütni bármelyik művét, hogy akár egyetlen oldal elolvasása után megérezzük: több volt annál. Egyetemes rangú író volt.

Eljön érte a Messiás.

(2001)

Róna Tamás rabbi doktorrá avatása

A chanukkai gyertyák fénye mellett fogadta doktorrá az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Doktori Tanácsa Róna Tamást, az alföldi régió rabbiját az intézmény zsúfolásig megtelt díszteremében. Az ORZSE-n elsőként doktoráló neológ rabbi „Judaizmus és közösségtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történetiszociológiai aspektusból” címen írta disszertációját.

Az ifjú doktort az egyetem rektora, Schöner Alfréd főrabbi mellett ünnepi beszédben köszöntötte Feldmájér Péter, a Mazsihisz elnöke, Grósz Andor, a kecskeméti hitközség elnöke, majd Streit Sándor, a BZSH elnöke és Staller Tamás rektorhelyettes.

Mázál tov!

orzsepress

(2012)

Izrael-kritika, antiszemitizmus, zsidó(ön)gyűlölet

Hogyan lehetséges, hogy az „Izrael-bírálat” mint fogalom létezik, miközben „Svédország-bírálatról”, „Görögország-bírálatról” még senki sem hallott? Még „Németország-bírálatról” sem, holott ez az ország történelme okán talán megérdemelné a kitüntetett figyelmet.

Oroszország Ukrajna elleni háborúját világszerte elítélik és szankcionálják, de az „Oroszország-bírálat” nemigen fordul elő a nemzetközi szóhasználatban. „Kína-bírálat” sincsen – a kínai politika rengeteg kifogásolható eleme dacára.

Ez a fajta szóösszetétel egyedül a zsidó állam számára van fenntartva. A Wikipedia is tartalmaz „Criticism of Israel” nevű szócikket – miközben más országról hasonló bejegyzést nem találtam.

*

Az „Izrael-bírálat” zavaros hátterű, tisztázatlan fogalma ugyanakkor jó kiindulási pont lehet számunkra. A józan alapszabály az lenne, hogy Izrael politikájának bírálata nem antiszemitizmus, Izrael létezésének bírálata – az ott élő emberek veszélyeztetése okán – viszont nagyon is az. Mert utóbbi – főleg október 7. után – óhatatlanul felveti, hogy az ország elpusztításával együtt annak népét is elpusztítják.

Benjámin Netanjahu valamely politikai döntését bírálni nem gyűlöletkeltő; a „népirtás” hazug vádjának hangoztatása viszont igenis az, mert egy népirtást elkövető ország létezési joga megkérdőjelezhető. Miután pedig a népirtás – ez a hazug várvád – használata mára mindennapos lett a nemzetközi médiában (a közösségi médiáról nem is beszélve) és a nemzetközi fórumokon, Izrael politikájának és létezésének bírálata teljesen összekeveredett. A kettő között teljesen elmosódtak a határok. (A népirtás-vád egyébként fél évszázados: először a szovjet propagandában bukkant fel 1967 után.)

Élelmiszerosztás mint propagandafegyver

Tudnivaló, hogy az ENSZ palesztinügyi szervezete, az UNRWA, amely a Hamász hatalomátvétele óta (és már régebben) hivatalosan ténykedik Gázában, teljesen összefonódott a terrrorszervezettel, munkatársainak nagy része egyben a Hamász alkalmazottja is (volt). Számos UNRWA-munkatárs az október 7-i mérszárlásokban is részt vett. Az UNRWA egésze alatt zajló gázai élelmiszerosztás azt eredményezte, hogy a Hamász az élelmiszer jelentős részére rátette a kezét, a többi pedig pénzért árulta a gázaiaknak, ebből fedezve a további háborúskodás költségeit.

Mindezek nyomán a teljesen hitelet veszített UNRWA kivonult a segélyezésből, amit most az ENSZ egyéb szervei próbálnak átvenni, igen alacsony hatékonysággal.

Ezt a tarthatatlan helyzetet elégegette meg az USA és Izrael, amikor az élelmiszerosztásba bevont egy profi amerikai céget (GHF). Ez adja a szakmai hátteret, az izraeliek pedig a biztonsági hátteret. Így igyekeznek megfosztani a Hamászt a további harcokhoz szükséges forrásoktól. Evidens tehát, hogy Izrael elemi érdeke a hatékony élelmiszerosztás, és nonszensz azt állítani, hogy katonái szórakozásból belelővöldöznek a tömegbe.

Másfelől a Hamász elemi érdeke, hogy az amerikai segélyosztás káoszba fulladjon, és az ENSZ-élelmiszerosztás számára kedvező viszonyai álljanak helyre. Egyrészt azért, mert kezét a segélyekre rátéve ismét pénzhez és hatalomhoz jut, másfelől minél nagyobb a káosz és az élelmiszerhiány, annál nagyobb számára a

Forrás: ADL.org

propagandagyőzelem. A Hamász az Izrael ellen vívott fegyveres harcot nem nyerheti meg, de a propaganda-háborút igen: a civil pajzs-taktika alkalmazásával naponta szállítja a halottakat a nyugati média számára, amely ezeket hatalmas hevülettel naponta mutogatja az erre igen fogékony közönségnek. A Hamász célja így a háború második napjától a propagandanyereség maximalizálása – amiben a nyugati haladó média közreműködésére számíthat. Ez a koalíció valóban óriási hatékonysággal működik: amint láttuk, a népirtás-vád mára bevett közhely a nyugati nyilvánosságban.

A népirtás-vád első számú forrása ma – a fegyveres konfliktus csitultával – a gázai élelmiszerosztás körüli káosz.

Kritikus izraeli újságírók ostromozzák a kormányt – a gázai lakosság elállítására vonatkozó – átgondolatlan, következtetlen, hatékonytalan politikája miatt. A napi tények terén a kritika lehet jogos, de egy kulcsfontosságú tényező kimarad: a mindent elöntő érdeklődést az üggyel kapcsolatban nem a gázaiak iránti mélységes részvét motiválja, hanem a propagandalehetőség: a népirtás-vád igazolására most ez a téma mutatkozik a legalkalmasabbnak. (Ceterum censeo: ugyanez elmondható a palesztinokról is; a szenvedésük iránt azért olyan nagy az érdeklődés, mert a zsidók áldozataiként lehet rájuk tekinteni.) A nemzetközi média, politika, az ideologikus-bürokratikus gépezetté hízott NGO-k nem humanista együttérzéssel eltelt külső szemlélők, hanem az ügybe mélyen bekeveredett nehézsúlyú játékosok, akik nyomásgyakorlással, hisztériakeltéssel jelentősen befolyásolják a fejleményeket.

Az izraeli kormány politikáját bíráltni tehát akkor lehet igazán hitelesen, ha ezt a hátteret számításba vesszük. Léteznek ilyen írások is, csak kevesekhez jutnak el.

*

A Hamász muníciót és hatalmat akar, az ENSZ legitimációt akar és korrupt mivoltát feledtetni, az „Izrael-kritikára” felesküdt New York Times és társai pedig ideológiai alapállásukat akarják – a Hamász által szétkürtölt hírekkel – megerősíteni: lám, az izraeliek az ártatlanokat gyilkolják, hiába bizonygatják az ellenkezőjét. (Lásd az ártatlanokat gyilkoló zsidó kétezer éves toposztát.)

Aki az elosztóhelyek körüli zűrzavarról tudósít, annak – ha tisztességes – ezt a hátteret minden tudósításába be kellene építenie.

*

A népirtást emlegető vagy azt sugalló Izrael-bírálatban tehát egyaránt benne van a zsidó állam politikájának és létezésének bírálata. Az utóbbi pedig szélesre tárja az ajtót Izrael és minden polgára létezési jogának megkérdőjelezése előtt. Innen egyenes út visz a Hamász október 7-i akciójának mentegetéséhez vagy éppen támogatásához, a „by all means necessary” jelszavának hangoztatásához.

Hiábavaló és hiú ábránd azt gondolni, hogy az Izraellel kapcsolatos híradásoknak semmi közük nincs a régi típusú zsidóellenes előítéletekhez. Szinte minden, ami Izraellel kapcsolatban a nyilvánosságban megjelenik, az a kétezer éves előítéleteken, elfojtásokon és indulatokon szűrődik át.

Mi egyéb a népirtás-vád, mint a széles körben elterjedt holokauszt-inverzió – az az állítás tehát, miszerint „az izraeliek/zsidók ugyanazt csinálják a palesztinokkal, mint amit a náciok tettek velük”. Az inverzió célja ugyanaz, mint a tagadásé: a holokausztért viselt felelősség elhárítása, semmissé tétele.

Az Izrael-kritikus zsidóknak ezen a ponton kéne megállni és körülnézni: akik a népirtás-vádban partnerek, elfogadják azt vagy akár tiszteletre méltó véleménynek tekintik, legalábbis ingoványos területre tévedtek.

A másodszor is kiválasztott nép

Kétezer évvel ezelőtt a zsidók Is-ten kiválasztott népeként tekintettek magukra. A zsidóság egyik áramlata, amelyet később kereszténységnek neveztek el, ezt a kiválasztottságot elvitatta, és azt állította, hogy mivel a zsidók nem fogadták el Jézus messiási mivoltát, elvesztették kiválasztottságukat, amely ily módon átszállt az egyházra. A világhatalommá (és világi hatalommá) váló keresztény egyházat az elkövetkező évszázadokban mindig irritálta a zsidó nép léte és hitvallása, amely önmagában kihívás volt a keresztények önképe ellen. A zsidók elüldözése a középkori keresztény királyságokból szorosan összefüggött ezzel az irritáló kihívással.

A holokausztal a nyugati világ önképe összeomlott. A náciok és szövetségeseik az ipari méretű népirtással addig ismeretlen erkölcsi mélységekbe rántották az emberiséget. „A mi modern mitológiánk egy gigantikus negatívummal kezdődik: Isten megteremtette a világot, az ember megteremtette Auschwitzot” – írta Kertész Imre.

Ez emberiségnek a második világháború után nem volt más választása, mint hogy ezt a mélységet válasz-sza – abszolút nulla pontként – az új erkölcsi rend igazodási pontjának. Ennek az új morálnak lett a jelmondata a „Soha többé!”. (Lásd Adorno erkölcsi parancsát, a „negatív kategorikus imperatívusz”, miszerint a cselekedeteink legfontosabb igazodási pontja, hogy Auschwitz ne történhessen meg még egyszer.)

Mivel azonban a holokauszt áldozatai a zsidók voltak, ennek az új erkölcsi rendnek ismét csak ők lettek a letéteményesei. A (poszt)keresztény világ, amely egyszer és mindenkorra meg akart szabadulni a zsidóktól és azok nehezen viselhető kiválasztottságától, válaszul újfent megkapta a zsidókat mint a posztholokauszt világrend jelképeit és őrizőit.

Ez az új kiválasztottság azonban a népek számára éppen olyan nehezen viselhető, mint a régi volt, és éppen

olyan dühödt ellenreakciókat vált ki. Változatlanul fennáll az igény a zsidókkal szembeni erkölcsi fölény visszaállítására. (A sokat idézett bon mot szerint „a németek sosem fogják megbocsátani a zsidóknak a holokausztot”).

A zsidó nép kiebrudalása a másodszorra is (akarata ellenére) osztályrészül jutott kiválasztottság státuszából jelenleg gőzerővel folyik. A népirtás Izrael elleni hazug vádja jelenleg ennek első számú eszköze. Az üzenetet könnyű átlátni: a zsidók nem jobbak, mint a náciok, tehát a népekkel szembeni erkölcsi fölényük teljesen indokolatlan. A nem létező népirtás állítólagos áldozatait a palesztinok; az ő mérhetetlen és elviselhetetlen szenvedésüket tanúsító képsorok szüntelen áradata ilyen kontextusban értelmezendő. Az emiatti – az egész világon végigsöprő és hisztériába átszápó – mérhetetlen erkölcsi fölháborodás kiváltó oka az az archaikus mélységekből előtörő vágy, hogy a zsidókkal szemben fennálló erkölcsi adósság elviselhetetlen terhétől megszabaduljanak.

Az „Izrael-bírálat” hiteles kontextusa ez. Minden – állítólag – éhező palesztin gyerek képenek kettős üzenete van: egy aktuálpolitikai és egy eszkatológikus. A küzdelem a nem zsidó világ identitásának helyreállításáért folyik – innen a küzdelmet átható elementáris düh és apokaliptikus képi háttér. A Free Palestine! csatakiáltás (és ennek különböző alakváltozatai) valójában ezt üzenik: szabaduljunk meg a zsidóktól és attól az erkölcsi világrendtől, amelyet ők képviselnek.

A tévéhíradók és online portálok címdoldalán hömpölygő képek az állítólag palesztinok közé lövöldöző izraeli katonákról, az ezt követő mérhetetlen fölháborodás, a 28 nyugati ország nyilatkozata mindennek türehtetlenségéről ugyanazt fejezi ki: elég volt abból, hogy a zsidók prédikáljanak nekünk erkölcsről. Majd mi prédikálunk nekik erkölcsről. Nem mi vagyunk a tévelygők, hanem ők azok. Mi tanultunk a holokausztból, ők sajnos nem tanultak – de mi majd megtanítjuk őket.

Ebben a kontextusban értelmezhető az a tény, hogy a palesztinok szenvedésén felháborodókat nem érdekli a kurdok, a drúzok, jazidok, a tibetiek és számtalan más elnyomott kisebbség szenvedése – ezért ugyan-is nem lehet a zsidókat felelőssé tenni.

A fentiek fényében értelmezendő az, amikor elemzők arról írnak, hogy a „fogalmak definíciójáért” folyik a küzdelem. Igen, valóban: a zsidóktól igyekeznek elvitatni az erkölcsiileg mértékadó közösség szerepét. Ahogy egy ismert izraeli szerző, Yossi Klein Halévy fogalmazott: „A gyökerek mélyebbek és bonyolultabbak. Olyan törlést (Auslöschung) tapasztalunk, amely a keresztény teológia közvetlen folytatása a szekuláris szférában. A régi teológiában mi, zsidók, lemondunk saját történelmünkéről. Az immár az egyházé volt. Nem voltunk többé Izrael. Az egyház volt az új Izrael. Ma ez szekuláris módon folytatódik. A zsidók már nem tartoznak a saját történelmükhöz. Izrael már nem Izrael. Palesztina az. Még a soá is a másik oldal alkotórészévé válik ebben a narratívában. Ez most már a palesztinai holokauszt, és Gáza a varsói gettó.”

És az új narratíva része egyebek közt az antiszemitizmus definíciójának előjoga. Ennek elvitatásával a legkomolyabb fegyvert ütnék ki a zsidók kezéből. (Lásd az IHRA antiszemitizmus-definíciója körüli harcot.)

*

Amit jelenleg átélünk, az a zsidó állam elleni globális médiapogrom. Csak most nem az orosz antiszemita sajtó és a cári titkosrendőrség hergeli a leitatott ukrán parasztokat, hanem a New York Times és a BDS-mozgalom hergeli a „progresszív” tüntetőket, mindenekelőtt az egyetemek diákjait. Ami a múlt század fordulóján a csöcselék ügye volt, miközben az úri népek finnyásan félrenéztek, azt ma az öntudatos, progresszív, az emberi nem jobbítására felelködött elit rétegek, a crème de la crème büszkén hordozza zászlaján.

Gadó János / Szombat

KÖBÁNYAI JÁNOS

Tisá beáv és Auschwitz

Az elmúlt két posztban a saját bajaink, pontosabban az életünket (az idén 37 éves Múlt és Jövő az életünk) fenyegető veszélyekkel foglalkoztunk. Miközben nem kevés szégyenérzet is elfogott: lehet-e, szabad-e magunkkal törődni, amikor a mi ügyünk/témánk központja: Izrael léte oly keserves örvényekben látszik alámerülni? Ahelyett, hogy a már több éve tartó, folyamatosan pusztító háború – ama gyászos október 7-i – valahára véget érne, csak újabb és újabb frontokat nyit ellene.

S ez a háború nemcsak Izrael földjén zajlik, hanem az egész világon.

Az idej tisá beáv jó alkalom mindezzel szembesülni. Ha még évszázadokig sikerülne a Szentföldön megvetni a lábunkat, ez az október 7-e (a zsidó nap-tár szerint) vajon bekerül-e a gyászünnepeink közé? Szerintem jó eséllyel, jelzéseként, hogy Izrael ó- és legújabb kori történelme összeért, mégpedig ugyanabban a narratívában.

Íróember számára most is bebizonyosodik, hogy a leírt szavak csak másod-harmadlagos erővel rendelkeznek az érzékibb médiumok hatásfokával szemben. A tegnap közzétett videó a Hamász fogságában szenvedő Eviatar Dávidról minden magyarázat nélkül vont a tragikus párhuzamot e mostani túszkínzó „sorstalanság” s az e kifejezést kihordó (hála Kertész Imrénknak) auschwitzi tapasztalat között.

S ahogy a világ hagyta Auschwitzot megtörténni, úgy a gázai túsok Auschwitzba hajló kálváriája is hidegen hagyja, sőt: legitimálja megtörténnét. A Hamászt, a „palesztin népet” a győzelem szentesítésével – államként elismerésével – ajándékozza meg, mintegy az auschwitzi tettek végrehajtásáért járó jutalomként. (Miközben a táborot működtető lengyel tisztviselők az Auschwitzba zárandokoló izraeli csoportlót megtagadták, hogy a saját kék-fehér, Dávid-csillagos zászlójával léphessen át az *Arbeit macht frei* kapun. Oly megvilágító jelentőségű ezen inzultus helye és ideje. Ugyanis felhívás-szentesítés. Azaz: hangsúlyos visszavonása a holokausztot feldolgozó gyázmunkának.)

A palesztin állam ajándékával újabb gyilkos hurok szorul a „lángoktól ölelt kis ország” köré, miközben az iráni atombombagyártás ha kicsit megzavarja is, de folytatódik. (Amint kész lesz, nem vacakolnak: rajta, azonnal ki is lövik. Ahogy – már hírértéke is alig – változatlanul a jemeni húszik parittyázzák rakétaikat Izrael földjére, de még Gázából is ki-kilőnek hébe-hóba egyet. Tegnap is.)

S akár az ókorban, most is meghasonlott e terhek alatt az izraeli társadalom. Az egyetlen erő, amely számít, mert csak magára számíthat.

S az is a mai kor nagy és jelentős különbsége, hogy a jövőbe nézve nem takarhatjuk el a szemünk előtt kibontakozó megsemmisítő helyzetet. Azaz nincs már olyan kiterjedésű „virrasztó éji felleg”, amely „nagy szárnyával” – ha egy pillanatnyi időre is – enyhét adóan ránk „borulhatna”.

IZRAELI SZÍNES

Emlékmű a nőnek, aki „semmit sem csinál otthon”. Ismered őt. Már százszor jártál mellette. Nem sikít. Nem panaszkodik. Nem kér semmit. De minden nap – az egész házat magán cipeli. Nem szimbólumként. Valóságként.

Engedélyezik az élelmiszer-segélyek légi úton történő eljuttatását a Gázai övezetbe

Az izraeli hadsereg (IDF) bejelentette, hogy a súlyos humanitárius helyzetre válaszul engedélyezik a légi segélyszállítások újraindítását Gázába, a politikai vezetés pedig úgy döntött, hogy növeli a Gázába beengedett segélyszállító teherautók számát és támogatja a segélyszervezetek munkáját.

A COGAT, az IDF palesztin civileket felügyelő szerve szerint az ejtőernyős segélyszállításokat az IDF-fel egyeztetve hajtják végre. Izraeli tisztségviselők szerint Jordánia indítja majd az első légi szállítást.

Tavaly az amerikai hadsereg Jordánia, Egyiptom és Franciaország együttműködésével több tízezer ételcsomagot dobott le Gáza északi részére, azonban 2024 márciusában egy technikai hiba miatt öt palesztin életét veszítette a segély ledobásakor.

A következő napokban Jordánia és az Egyesült Arab Emírségek folytatja majd a légi segélyezést, és az izraeli kormány döntése alapján jelentősen növelik a Gázába belépő segélyszállító kamionok számát is.

Az IDF közleménye szerint a segélyezés kiterjesztése annak az új „humanitárius protokollnak” a része,

amelyet a túsok szabadon engedéséről és a tűzszünetről szóló tárgyalások keretében dolgoznak ki.

A hadsereg hangsúlyozta, hogy noha nehéz a helyzet, de szerintük Gázában nincs éhínség, és a világban terjedő súlyos kép hamis, az a Hamász iszlamista terrorszervezet tudatformáló kampányának eredménye.

A helyzet nem tökéletes, de távol áll attól, amit a nemzetközi médiában mutatnak. Nem véletlen, hogy ez a narratíva éppen a tárgyalások idején erősödött fel – nyilatkozta egy névtelenséget kérő biztonsági forrás a Háárec című lapnak.

Az IDF szerint az élelmiszerek és a higiéniai cikkek eljuttatása a lakossághoz nem a határátlépésnél akad el, hanem az övezetben, a nehézkes elosztási rendszer miatt. Kampányt indítottak, hogy a segélyszervezetek begyűjtsék azokat a segélyszállító teherautókat, amelyek a Gázai övezet területén rekedtek és rakományuk nem került kiosztásra. Az IDF szerint az elmúlt napokban 270 ilyen járművet gyűjtöttek össze.

A hadsereg bejelentése szerint Izrael jelenleg a Gázai övezet területé-

nek háromnegyedét ellenőrzi, miközben a több mint kétmillió lakosság nagy része Gáza városában, Deir al-Balahban és az al-Mavaszi nevű tengerparti sávban zsúfolódott össze. A hadsereg szerint sikerült visszaszorítani a Hamász befolyását a segélyek felett, de ennek ára a káosz, az áldozatok számának növekedése és a súlyos pusztítás lett.

Az IDF azt közölte, hogy készek a humanitárius segítségnyújtás bővítésére, de nem engedik, hogy azt a Hamász fegyverként használja fel a nemzetközi közvélemény befolyásolására. (MTI)

Közel-keleti kaleidoszkóp

Iszlamisták által elrabolt drúz baba. A Telex szerint „fegyveresek összetűzése”

Boszra, Horan, Jabal al-Arab és a Golán ortodox (keresztény) érseke, aki sürgős nemzetközi segítséget kért a drúzok és keresztények szíriai lemészárlása miatt. Abu Guterres ENSZ-főtitkár 3 napja szökölt meg utoljára, akkor az volt neki fontos, hogy elítélje a drúzok védelmében végzett izraeli légi-csapásokat

*

A médiában vagy teljes csend, vagy „Izrael bombázta Szíriát”, esetleg „némi civakodás, csetepaté, összetűzés”. Amikor valódi népirítás van és iszlamisták követik el, akkor csak a fülsüketítő hallgatás van. (Forrás: Nemes Dániel / Facebook)

Hán-júniszi zavarkeltés

A Gázai Humanitárius Alapítvány (GHF) bejelentette, hogy húsz palesztin veszítette életét Hán-Júniszban egy segélyelosztó pontnál történt tülekedésben. Az izraeli és amerikai támogatással működő szervezet a Hamászhoz köthető fegyveres zavarkeltőket teszi felelőssé a káosz kirobbanásáért.

A GHF szerint 19 embert agyontapostak, egy embert pedig leszúrtak „egy kaotikus és veszélyes roham során, amelyet a tömegben lévő zavarkeltők idéztek elő”. „Hiteles információink vannak arról, hogy a tömegben jelen lévő – felfegyverzett és a Hamászhoz köthető – elemek szándékosan gerjesztették a zűrzavart” – közölte az alapítvány, hozzátéve, hogy a műveletek kezdete óta először történt meg, hogy több lőfegyvert is azonosítottak a tömegben. (MTI)

Mintegy 2000 bevándorlóra számítanak ezen a nyáron

Fotó: Igor Farberov via JP

Az izraeli–iráni háború sem szegte kedvét azoknak a hittestvéreinknek, akik a zsidó nép ősi földjét választják új otthonként: a hatóságok idén nyáron mintegy 2000 alijázóra számítanak, csak a nyári szezon első hetében több mint száz bevándorló érkezett.

A friss adatokról a Nefesh B’Nefesh tájékoztatta a nyilvánosságot, együttműködve a Bevándorlási és Beilleszkedési Minisztériummal, a Jewish Agency for Israel, a Keren Kayemeth LeIsrael és a Jewish National Fund – USA-val.

Ofir Szofer bevándorlásért és beilleszkedésért felelős miniszter elmondta: a folyamatos alijázás Izrael Állam győzelmét szimbolizálja, hiszen október hetediké óta is elmondható, hogy a zsidó nép még a legnehezebb időkben is vállalja az Izraelbe költözést. Az elmúlt két évben a bevándorlás iránti érdeklődés meredek emelkedése tapasztalható, az Egyesült Államokból például mintegy 4500 fő érkezett.

A tárca vezetője hozzátette: *Máshonnan háború idején menekülnek az emberek, hozzánk azonban érkeznek. A mi feladatunk az, hogy üdvözljük a bevándorlókat, befogadjuk őket, és velük együtt építsük tovább az országot. A manapság érkező bevándorlók igazi hősök, akik erősítik Izraelt.*

Ofir Szofer hangsúlyozta: *Elköteleztettek vagyunk az alijázók támogatása és beilleszkedése iránt, ami foglalkoztatási, lakhatási, tanulmányi, nyelvtanulási segítségben, valamint közösségi integrációs segélyprogramok révén nyilvánul meg.*

(A Jerusalem Post cikke nyomán.)

Összecsapás a Siratófal Asszonyaival

Összecsapások törtek ki a Siratófalnál egy tóratekerccsel imádkozni próbáló feminista imacsoport és a helyszínen lévő személyzet között. A két fél ellentmondásos beszámolókat adott elő az esetről, a másik felet vádolva erőszakkal.

A Siratófal Örökség Alapítvány szerint a Siratófal Asszonyai – egyértelműen dacolva a Siratófal területén elfogadott szabályokkal – egy babahordozóba rejtett tórat vittek be a helyszínre.

Az alapítvány azzal vádolta a feminista aktivistákat, hogy *bántalmazták az alkalmazottaikat, akik közül az egyik a támadást követően orvosi ellátásra szorult.*

A Siratófal Asszonyai mozgalom eközben azt nyilatkozta, hogy az ala-

pítvány őrői a rendőrséggel együtt erőszakosan léptek fel az aktivistákkal szemben, a földre teperték őket, és erővel megpróbálták elvenni a tekercest.

amikor a Legfelsőbb Bíróság úgy határozott, hogy a Siratófal biztonsági őrői nem vizsgálhatják át a látogatókat tóratekerccsel után kutatva.

Avi/ujkelet.live

Mit tanít a zsidóság az alvásról?

Minden éjjel ugyanaz a hétköznapiak tűnő dolog történik velünk: elalszunk. Lehunyt szemmel elhagyjuk a világot, órákon át öntudatlanul lebegünk, majd reggel valahogy újra visszatérünk. De mi történik közben? És vajon miért teremtett minket Isten úgy, hogy életünk egyharmadát ebben az állapotban töltsük?

Az orvostudomány nyilván tud válaszokat adni: az alvás regenerál, rendezi az emlékeket, összhangban tartja a biológiai ritmust. De mindez csupán a felszín. A zsidó hagyomány mélyebbre ás: azt mondja, az alvás nem pusztán fiziológiai szükséglet, hanem *spirituális esemény*.

A Talmud Bráhot traktátusa az alvást a halál „egyhatvanadának” nevezi. Alvás közben a lélek részben elhagyja a testet. A test ott marad, lélegzik, él, de a *tudatos én* eltávolodik. A kabbala tanítása szerint ilyenkor a lélek felszáll

Golde álma (Hegedűs a háztetőn)

a magasabb világokba. Kapcsolatba lép az eredetével, megtisztul, új nézőpontokat kap, és reggel... visszatér.

Ezért kezdődik hagyományosan egy zsidó ember napja a *Mode áni* kezdő imával: *Hálát adok Neked* – nem csupán a felébredésért, hanem azért, hogy visszakaptam önmagam. Mert az alvás a zsidóság szemében nem csupán pihenés, hanem újjászületés is.

Miközben mi alszunk, a lelkünk dolgozik. Vagy inkább: végre elengedheti a nappal zaját. Nincsenek e-mailek, nincs forgalom, nincs döntéskényszer. A lélek ekkor felemelkedik, összekapcsolódik a forrással – az Örökkévalóval, vagy ahogy a kabbala nevezi, a Fénnyel. Innen érkezik az a felismerés, az a hirtelen ihlet vagy megmagyarázhatatlan nyugalom, amellyel néha reggel ébredünk.

És ezért olyan nehéz az álmatlanság is. Nem csak fizikailag visel meg, hanem mert a lélek ilyenkor „benn ragad”. Nem tudja elengedni a testet, nem tud visszakapcsolódni.

A zsidóság ezért az alvást nem elvesztegetett időnek látja, hanem a hit egyik legmélyebb formájának: minden este elengedjük az irányítást. Megvalljuk, hogy nem mi vagyunk az irányítók – és bízunk abban, hogy valaki más vigyáz ránk.

A Tóra először Jákob történetében említi az alvást. Jákob egyedül van a pusztában, egy követ tesz a feje alá, és elalszik. Ekkor látja azt az álmot, amelyben egy létra nyúlik az égből a földre, rajta angyalok járnak fel és le. Az álom klasszikus szimbólumává vált a spiritualitásnak, de a történet egyik kulcsmondatát gyakran félreértjük: *Vájjfá bá mákom*, vagyis *Ütközött a hellyel*. A bölcsek szerint ez nem egyszerű helyet jelentett, hanem *A helyet* – magát Istent.

Az alvás tehát nemcsak kikapcsolódás, hanem találkozás is lehet. Önmagunkkal. A forrással. Azzal, ami túlmutat rajtunk.

A modern világban az alvás válságban van. Túlhajtjuk a napot, majd éjjel nem értjük, miért nem működik a kikapcsolás. Spirituálisan nézve, az álmatlanság gyakran azt jelzi: a test és a lélek nincs összhangban. Valami bennünk nem érzi magát elég biztonságban ahhoz, hogy elengedjen. Ez lehet elfojtott érzés, trauma, vagy az a mély, kimondatlan kérdés: Ki vagyok én?

A megoldás nem mindig egy alvászsegítő tabletta. Hanem igazi *újrahuza-lózás*.

Két zsidó ihletésű gondolat a nyugodt alváshoz:

1. *Lélekkel zárni a napot*

A zsidó hagyományban nem zuhanunk csak úgy az ágyba. Az esti ima a megbocsátás, az elengedés és a bizalom ideje. Ha valaki nem vallásos, akkor is érdemes két percet szánni rá: átgondolni, mi volt jó a napban. Elengedni, ami nem sikerült.

2. *Megszentelni az alvást*

A zsidóság szerint a test szent – és ez a pihenésre is igaz. Az alvás nem a nap végét jelzi, hanem a lélek éjjeli útját. Ehhez készítsük elő a „szent helyet” az alváshoz: csendes, sötét, kutyümentes környezetet. Nem azért, mert valaki ezt tanácsolta – hanem mert megérdemeljük. Mert nemcsak egy test vagyunk, amit ki kell kapcsolni, hanem egy lélek is, amely újra fel akar emelkedni.

És végül: *aludni nem gyengeség*. Olyan korban élünk, ahol a hajtás az erény, az alvás pedig gyengeségnek számít. Aki sokat alszik, az nem elég hatékony, tartják sokan. A zsidó szemlélet ezzel szemben azt mondja: az alvásban van az igazi erő.

Mert ott gyógyulunk. Ott kapunk irányt. Ott tétetik próbára a hit – nem abban, hogy mit csinálunk, hanem abban, hogy képesek vagyunk-e néha megállni.

Az Aish cikke alapján fordította:

Zucker-Kertész Lilla

Az OR-ZSE tudományos pályázatának díjnyertes írásai 1.

Homoki-Kállay Katalin idén júniusban végzett a Szent Pál Akadémia teológiai osztatlan mesterképzési szakán. Teológiai tanulmányai során kezdte foglalkoztatni a római kori zsidó oktatás, illetve literalizáció. OTDK-dolgozatát és szakdolgozatát az első századi Galilea oktatásának és literalizációjának kérdéseiről írta.

Az egri zsidó elemi népiskola története (1855–1944)

Az egri zsidóság szerepe a város életében a 19–20. század fordulóján jelentős volt. Bár a közösség történetével már foglalkoztak kutatások, az oktatás részletes feldolgozása eddig hiányzott.

A zsidók egri jelenlétét már a 15. századtól dokumentálják, de betelepülésük igazán csak az 1840. évi törvény után vált lehetővé. A hitközséget 1841-ben alapították, és rövid időn belül fontos szereplőivé váltak Eger gazdasági és társadalmi életének.

Az iskola 1855. május 1-jén nyílt meg, kezdetben három osztállyal és 62 diákkal. A tanítás német nyelven zajlott, de nagy hangsúlyt fektettek a magyar nyelvre is. A négyosztályos intézmény gyorsan fejlődött: 1863-ban új iskolaépületet emeltek a hitközség telkén, mely már négy tanteremmel működött, és közel 172 tanuló fogadott. A tanítók magas színvonalú pedagógiai munkát végeztek, munkájukat a városi sajtó is elismerte.

Az 1877-es ortodox hitközségi kiválás jelentős létszámcsökkenést eredményezett az iskolában, ugyanakkor az oktatás színvonala megmaradt. A tanítás nyelve a 19. század végétől teljesen magyar lett, a tanulók körében pedig hazafias nevelést folytattak, hangsúlyozva a zsidó és magyar identitás egységét.

Az iskola több kísérletet tett külön leányiskola és óvoda fenntartására is, ezek azonban kevés jelentkező híján idővel megszűntek. A status quo hitközség 1913-ban új zsinagógát emelt, amely szimbolikusan is a zsidó közösség erejét mutatta.

A két világháború közötti időszak legmeghatározóbb iskolavezetője Biedermann Adolf volt, aki a zsidó pedagógusok zsidó tudatának erősítését, a tanítók önképzését és a magyar-zsidó kettős identitás harmóniáját hirdette. Őt követte Komlós Dezső és Korányi József, akik szintén elkötelezetten szolgálták az oktatást.

A város zsidó közössége különféle egyesületekkel is támogatta az iskolát és a rászoruló gyermekeket. Az Izraelita Nőegylet, a Filléregylet, a Patronage Egyesület és más szervezetek aktívan részt vettek a közösségi nevelésben, a gyermekek ruházásában, étkeztetésében és tanításában.

A tanítás során fontos szerepet kapott a hazaszeretet, a magyar történelem ünnepei, emlékhelyei, s ugyanakkor a cionizmus eszméje is jelen volt, főként Schweiger Lázár és Roth Emil főbb tanítói tevékenysége nyomán. Az iskolai és közösségi élet szerves részét képezte a Szentfölddel kapcsolatos ismeretterjesztés, a héber nyelv-oktatás, a vallási és történelmi ismeretek átadása.

Az 1944-es deportálások során az iskola tanulói és tanítói is a holokauszt áldozataul estek, ami a százéves múlt-ra visszatekintő iskola végét is jelentette. 1946-ban emlékművet emeltek az elhurcolt gyermekeknek az iskola udvarán. Az egri zsidó elemi népiskola nemcsak oktatási intézmény volt, hanem a magyar-zsidó együttélés egyik szimbóluma is, ahol a vallásos zsidó identitás és a magyar haza szeretete harmonikus egységben volt jelen. A város kulturális és társadalmi életének jelentős vesztesége, hogy ez az értékes hagyomány 1944 után megszűnt.

Szekeres Dorina az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem egyházi/felekezeti közösségszervező szakos hallgatója, a Mazsihisz-OR-

ZSE–Goldziher Intézet tudományos pályázatának harmadik helyezettje.

A hazai neológ rabbi-szeminárium első végzettje Neumann Ede nagykanizsai főrabbi pályafutásának kezdeti szakasza

Neumann Ede, a nagykanizsai főrabbi meghatározó személyisége volt nemcsak a nagykanizsai zsidó közösségnek, hanem a Dunántúli Rabbiegyesület összehívásának, valamint az Országos Rabbiegyesület létrejöttének is. 1859. október 26-án született Óbudán. Életútjára feltehetően édesanyja vallási neveltetése ösztönözte, aki fiatalokora óta erre a pályára szerette volna terelni. Ezt az ifjú rabbi – kitartásának és kiemelkedő adottságainak köszönhetően – könnyedén meg tudta valósítani.

1877-ben kezdte meg tanulmányait a boroszlói rabbiképző mintájára frissen megalakult Országos Rabbiképző Intézetben, ahonnan 1883-ban az ország első felavatott rabbijaként került ki. Ugyanebben az évben foglalta el a nagykanizsai rabbiszéket, ahol nagy reményekkel fogadták. Lőw Lipót rabbi nyomdokaiba lépve újra magyar szavakkal töltötte meg a zsinagóga terét. A homlíakon túl megkezdte az anyakönyvek és jegyzőkönyvek vezetésének magyarosítását is.

Neumann Ede doktori disszertációjával a tudományos körökben is felkeltette az érdeklődést. A *Muhammedán József-monda eredete és fejlődése* című értekezése 1881-ben jelent meg. A szerző a könyv népei (arabul: *ahl al-kitáb*, az iszlám szerint a zsidók és a keresztények) és az iszlám motívumait összehasonlítva elemzi a bibliai József-legenda átalakulását a muszlim valláskultúrában. Egykori tanárai közül többen is foglalkoztak az iszlám vallás kutatásával, így minden bizonnyal nagy hatást gyakoroltak érdeklődésére. Goldziher Ignác ebben az időben a rabbiszemináriumon tanított, s a *Múlt és Jövő* folyóirat tudósítása alapján bensőséges kapcsolat fűzte őket össze. Disszertációja Goldziher vezetése alatt készült el.

Neumann Ede vallási ügyekben a modern reformirányzat képviselőjeként lépett fel, így az Országos Központi Reformegylet az ő kezdeményezésére adta ki a Geiger Ábrahám-féle magyar-héber reform imakönyvet. A könyv újító különlegessége, hogy a Szentföldet az *Irott Tan* kiindulásából fakadón szent helynek tekintette, de nem olyan helynek, ahova az isteni gondviselés örökre fűződik; ezért nem szükséges oda az embereket újra összegyűjteni. Bizonyos imádságok egyszerűsítésének szükségét is felismerte, így a főimádságok kivételével valamennyi rövidítésre került.

A frissen felavatott rabbi fiatalon kezdte meg országos tevékenységét, a németországi rabbigyüleket – *Verband der Rabbiner Deutschlands* – mintájára egy országon belüli rabbiegyesület megalakulásának lehetőségét vetette fel. Az Országos Rabbiegyesület előkészítésére Neumann Ede rabbitalálkozót kívánt összehívni, amelynek helyszínül Győrt választották.

Életének későbbi időszakában vallási teendői mellett lakhelye, Nagykanizsa társadalmi életében is meghatározó szerepet töltött be: részt vett a kisdiednevelő működtetésében és a város egyéb civil szervezeteinek életében. A Győrben formálódó Dunántúli Rabbiegyesület, majd az abból kifejlődő Országos Rabbiegyesület irányításában is oroszlánrészt vállalt, és szerkesztője lett a Nagykanizsán megjelenő *Magyar Izrael* című folyóiratnak, ami az Országos Rabbiegyesület közleményeként indult el. Neumann Ede 1918. december 12-én Nagykanizsán hunyt el, a város nagyra becsült és köztiszteltetben álló polgáraként.

Kovács Livia elsőéves hallgató az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem egyházi/felekezeti közösségszervező szakán, korábbi tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán végezte, társadalombiztosítás szakon. A Mazsihisz-OR-ZSE–Goldziher Intézet egyetemi és főiskolai hallgatók számára kiírt tudományos pályázatának második helyezettje.

„Élet sarjadozott az iskolából”

A nagykanizsai izraelita iskola története

A tanulmány a nagykanizsai zsidó közösség oktatási törekvéseinek százéves történetét mutatja be, szemlélítve, hogyan fejlődött egy kezdetben elemi oktatást nyújtó vallási iskola Magyarország első és egyetlen felekezeti képző iskolájává.

A zsidóság életében a tanulás és a tudás kiemelt fontosságú, vallási hagyományokon alapuló ősi érték. Az iskolaalapítás igénye már a 18. században Nagykanizsán élő kisebb létszámú zsidó közösségben megfogalmazódott, azonban a 19. század első harmadáig a zsidó alapfokú oktatás egytanító magániskolákban, chéde-rekben zajlott. Az izraelita iskola végül 1832 májusában nyílt meg, és háromosztályú, két évfolyamos elemi iskolaként működött. A kezdeményezést a polgárosodó, vagyonos helyi zsidó kereskedőréteg támogatta, akik világi tudást is biztosítani akartak gyermekeiknek.

Az 1840-es években a polgári emancipáció lehetőségeinek kiszélesedése új oktatási igényeket teremtett. Lőw Lipót rabbi vezetésével a vallási, nemzeti és világi értékek ötvöződtek, az oktatás céljává vált a modern, magyarul beszélő, vallásos, de világlátott izraelita polgár nevelése. Új iskolaépületet emeltek, elindult az iparostanonc-képzés, valamint a kétévfolyamos leányiskola. Az oktatás színvonala folyamatosan emelkedett, a tanári kar bővült, és a város meghatározó kereskedőcsaládjai is aktívan támogatták az intézményt.

A helyi zsidó közösség kereskedelmi életben betöltött szerepe megkövetelte a szakmai utánpótlás biztosítását. 1857-ben jött létre a kereskedelmi szakiskola, amely fokozatosan fejlődött közép-, majd felsőkereskedelmi iskolává. Az 1870-es évekre magyar nyelvű lett az oktatás, a tananyag pedig megfelelt a kereskedői törvények elvárásainak. Az első érettségi vizsgát az 1893–94-es tanévben tartották meg, melyen 19 tanuló adott számot tudásáról. 1895-től az intézmény felsőkereskedelmi iskola néven három, majd négy évfolyamos felsőfokú intézményként működött.

Az izraelita iskola kimagasló színvonalú oktatást nyújtott. Tanítói és igazgatói szakképzett értelmiségiek voltak, akik Nagykanizsa kulturális és szellemi életében is szerepet vállaltak. A tanári kar több tagja értékes irodalmi tevékenységet folytatott, többen tankönyvszerzőként is elismerést szereztek. Említést érdemel dr. Horschetzky Mór, az izraelita iskola első igazgatója, az iskolaalapítás egyik kulcsfigurája, Lőw Lipót, a reformszellemű rabbi, Hoffmann Mór, a sokoldalú pedagógus és tankönyvszerző, valamint Bún Samu, az első képesített középiskolai igazgató.

Az első világháborút követően a nagykanizsai kereskedők és vállalatok elvesztették korábbi piacukat, a hitközség nem bírta tovább fedezni az iskola fenntartásának terheit. Ezzel egyidejűleg a tanulók létszáma drasztikusan lecsökkent, és az iskola elvesztette felekezeti jellegét is, ezért a hitközség felajánlotta az általa közel száz éve fenntartott iskolát Nagykanizsa városának. Városi kezelésbe kerülésével az iskola történetének fontos szakasza zárult le.

Merrefelé forduljunk imáinkban?

Imával kapcsolatos törvényeink közül az egyik legismertebb talán ez, melynek különös aktualitása van a mostani, a Szentély pusztulását gyászoló hetekben: „Hogyha számárháton lovagol, szálljon le. Hogyha nem tud leszállni, fordítsa el a fejét. És ha nem tudja elfordítani a fejét, irányítsa a szívét a Szentek Szentje felé.” (Misna, Beráhot 4:5)

Mindebből kiderül: ha csak tudjuk, testünket, szemünket, szívünket a Szentföld felé irányítjuk.

A Misna – szokása szerint – egy szokatlan és érdekes szituáció kapcsán árulja el ezt a mindnyájunk számára alapvető törvényt. A *Sulchán Aruch* azonban már mindnyájunkra vonatkoztatja:

„Amikor [az ember] felkel imádkozni, ha Izrael földjén kívül áll, fordítsa arcát **Izrael földje felé**. És fordítsa figyelmét **Jeruzsálem felé is**, és a **Szentek Szentje felé is**. Ha Izrael földjén áll, fordítsa arcát Jeruzsálem felé, és a Szentek Szentje felé is figyeljen.” (OC 94:1)

A törvény gyökere igen mély. A Tanach nemcsak hogy megemlíti, hanem hosszá részletekben, több oldalon keresztül foglalkozik is vele, meglehetősen rendkívüli módon, amikor Salamon király ünnepséget rendez a Szentély avatására:

„Legyenek szemeid nyitottak e ház felé, éjjel és nappal, **a helyre, melyet mondtál**, hogy »ott legyen a Nevem«, hogy meghallad az imát, melyet szolgálád imádkozik **e hely felé**. És halld meg fohászákat szolgálóknak és népednek, Izraelnek, akik imádkoznak **e hely felé** [...]” (Királyok I., 8:29)

Ezután még hosszasan sorolja tovább a különféle szituációkat, melyek okot adnak az imára: pereskedés, védelem az ellenség ellen, szárazság, éhínség stb. Minden szakaszt azzal fejez be, hogy az imák a Szentély felé irányuljanak.

Azt szokták mondani, hogy a zsidók kelet felé imádkoznak. Sok zsinagógában találunk ún. *mizrách* [kelet] táblát, mely az imádkozás irányát mutatja. Ennek vajon van-e alapja? Hiszen a fentiekből úgy látjuk, hogy nem kelet imáink iránya, hanem Jeruzsálem.

Magyarországon, illetve Európa jelentős részében ez délkelet irányát jelenti. Viszont manapság például Dél-Afrikában vagy Ausztráliában jelentős zsidó közösség él, akiknél ez nagyban módosul.

A *Sulchán Aruch* ezt írja: „Nem nyitjuk a zsinagóga ajtaját másfelé, csakis az adott városban imádkozás irányával szembe. Ha nyugat felé

imádkoznak, nyissák az ajtót kelet felé, hogy a bejáratból belépve meg tudjanak hajolni a frigszekevény felé.” (OC 150:5)

A mai Franciaország területén íródott híres, kora középkori Talmud-magyarázat, a *Toszfot* így ír a témáról: „Most, hogy mi Izrael földjétől nyugatra vagyunk, **azért fordulunk kelet felé.**” (Beráhot 30a)

Ez a megfogalmazás már tartalmaz némi rugalmasságot. Hiszen ha a térképen megnézzük, Franciaország is északabbra található Izraeltől, és mégsem ragaszkodnak délkelethez.

A valóság azonban az, hogy a Talmud egy másik helye egészen máshogyan ír (ahogyan ezt a *Toszfot* idézett magyarázata bővebben ki is fejti). A Báva Bátrá traktátusban szintén felmerül az ima irányának témája:

„Rabbi Jehosua ben Lévi mondta: Gyertek, adjunk hálát őseinknek, amiért tudatták velünk **imáink irányát**, ahogyan írva van: És az égi seregek Noked hajolnak meg.” (Bává Bátrá 25a, Nechemiá 9:6 alapján)

Mindezzel Rabbi Jehosua ben Lévi azt kívánta bizonyítani, hogy nyugat felé kell imádkoznunk, hiszen az „égi seregek” is keletről nyugat felé haladnak – tehát a *sechiná* [isten jelenléte] is ott található.

Felvetését pedig kiterjedt vita követte, számos véleményel. Egyesek szerint kifejezetten kelet felé kell imádkozni, mások szerint éppen nyugat felé. Több rabbi is azt fogalmazza meg, hogy a *sechiná* mindenhol ott van, azaz az imádkozásnak nincsen kötelező iránya.

Ebben a kontextusban fogalmazódik meg a híres mondás is: „*Aki bölcs akar lenni, imádkozzon dél felé. Aki gazdag, imádkozzon észak felé.*” Ezt azonban a magyarázók később összehangolják a végső döntéssel, a Jeruzsálem felé fordulással (ld. *Remo OC 94:2*).

Ha ez a téma ilyen komoly vitát eredményez, hogyan tudunk dönteni?

Egyrészt láthattuk fentebb, hogy már maga a Misna is kiemeli a többi vélemény közül azt, amelyik a salomoni Szentély felé irányítja imáinkat. Másrészt – ahogyan a *Toszfot* fentebb idézett magyarázata is írja – a számos vélemény közül a legutolsó, ami elhangzik a Báva Bátrá traktátusban, szintén azt írja, hogy Izrael földje az irányadó.

Szántó-Várnagy Binjamin / Orti.hu

Miért választja olyan sok zsidó a hallgatást, vagy ami még rosszabb, áll Izrael ellenségei mellé?

A válasz elsősorban nem politikai, hanem mélyen pszichológiai. Üdvözlünk a „kognitív diszsonancia” birodalmában!

Amikor egy zsidó azzal szembesül, hogy a világ nagy része gyűlöli Izraelt – vagyis az egyetlen országot, amely megtestesíti az ő történelmi, kulturális és etnikai identitását –, akkor egzisztenciális választásra kényszerül.

Két lehetőség áll előtte:

– Kiáll Izrael mellett, vállalja a társadalmi elszigetelődést, a megszégyenítést, a karrierje félbetörését, és azt, hogy 30 éve jó barátjának felesége egy balatoni étterem közepén, a többi vendég feje felett üvöltve „gyerekgyilkos cionistának” nevezi.

– Vagy eljuttatja, hogy ő a „jó zsidó”. Az a fajta, aki kellően „kritikus”, „progresszív”, kellően „kiegyensúlyozott”, és legfőképp: nem hoz másokat kínos helyzetbe azzal, hogy emlékezteti őket a zsidó büszkeség és önvédelem léte.

És mivel a bátorság izommunkával és kellemtelenségekkel jár, míg a meghunyászkodás kényelmesen ül az erkölcsi felsőbbrendűség bársonyszékében, a döntés sokaknál mintegy magától megtörténik. Különösen a nyugati zsidó értelmiség körében, ahol könnyebben belépni a „haladó” szalonokba, ha az ember az ajtóban leteszi a magendavidos nyakláncát.

Ez a magatartás aztán szinte spirituális higiénévé válik: erkölcsi mosakodási rítussá, amit naponta ismételnék: „Én nem olyan vagyok, mint azok az agresszív, izraeli zsidók. Én a »humánus« oldalán állok.”

Megfeledezve arról, hogy ha égni kezd a talpuk alatt a föld – ahogy elkerülhetetlenül meg fog történni –, az első között fognak alijakérelmet benyújtani abba az országba, amit oly fensőbbsegesen ítélték el, miközben fiatal izraeliek százai igyekeztek az életük árán is megvédeni a terrorizmus tengerében, hogy legyen hova menekülnie.

Valójában persze csak a belső szorongás, a hovatartozás törzsi kínja és a karrierféltség rejlik az igazságosság és az árnyaltság emlegetése mögött. Konformitási kényszer, társadalmi identitásváltás és morális irányvesztés.

És amikor feltűnik valaki, aki ebben a játszmában nem hajlandó részt venni – aki kiáll, nevével nevezi a dolgokat, és nem állja zsidóként védeni a saját népét –, akkor jön az öngyűlölet tudatos vagy tudattalan álcázott formája: a gúny, az elutasítás, a lesajnálás.

Nem amiatt, mert nincs igaza az ilyen embernek, hanem mert tükröt tart nekik – és az a tükör nem Izraelt mutatja torznak, hanem őket gyávának.

A gyávaság mindig hangoskodik, amikor másnak a bátorsága miatt kínos-sá válik.

Ha nem tudnak elnémtani, akkor legalább meg akarják magyarázni, miért is hallgatnak – nehogy szembe kelljen nézniük a kellemtelen igazsággal: amikor a történelem ismét kopogtatott, ők inkább elbújtak az ajtó mögött, mint-hogy kinyissák és kiálljanak.

Vajda Tamás / Kol Israel

„És közeledett az idő, midőn Izraelnek meg kellett hálnia...” (I. M. 47/29)

Jákob ősapája élete csodákról, megmenekülésről, hőstettekről, segítségéről és hadba szállásról szól. Jákob ősapáé mellett Izraelben Eliezer rabbi – akit a világ Báál Sém Tov néven ismer – szellemisége is a mai napig él! Az általa indított chászid mozgalom pozitív hatással volt a zsidók életszemléletére. Három tételben fogalmazta meg, hogy a körülményektől függetlenül boldognak lehet és kell lenni.

Az első abból a felismerésből indul ki, hogy a világ minden szüntelen mozgásban és átalakulásban van. A második – az elsőre építve – megállapítja, hogy minden átmeneti, és semmi sem alkot egységes egészt. Az, amit az ember életében tapasztal, érzéseinek, észleléseinek és képzeleteinek kombinációja. Ebből következik, hogy a világ megismerhetetlen, az élet lényegében rossz és szenvedéssel teli. A harmadik – az első kettő alapján – azt hirdeti, hogy a változó világ megismerhetetlen, semmi sem azonos önmagával! A világ, amelyben élünk, illúzióvilág! Minden, a boldogság is, illúzió! Ha az emberben megvan a képesség és akarat, meg lehet és meg kell tanulni szépnek látni a világot. Azt hirdette: Legyen az emberben istenfélelem, és tanuljon meg boldognak lenni! Ez nem önámítás! Ez parancs, mely így szól: „Szolgáljátok az Örökkévalót örömmel, menjetek elébe ujjongással!” (100. zsolt. 2)

Jákob ősapája távozása a földi életből „csodálatos” volt! A Tóra halálával is az életet, az emberi nagyságot hirdeti. Ilyen volt a nagy tanító, Báál Sém Tov halála is.

1760 peszách ünnepe után megbetegedett, annyi ereje maradt, hogy imádkozni még tudott. A későbbi korici Pinchász rabbi állandóan vele volt. Sávutot, a hetek ünnepe előtt a többi tanítvány csatlakozott hozzá, és az egész éjszakát a tanuláshoz szentelték. Reggel a rabbi szobájába hívatta két bizalmasát, és utasítást adott nekik, hogy ők foglalkozzanak a tetemével és a temetésével. Imakönyvét kezében tartva kérte, hagyják magára, mert ami ideje maradt, Isten jelenlétében szeretné eltölteni.

A horodenkai Náchmán vezetésével a tanítványok az imaházba mentek imádkozni az életéért. Báál Sém ekkor utánuk szólt: „Hiába ostromolnátok az eget, nem mehettek be a kapun, melyen én szoktam belépni...” Később, amikor a korici Pinchász visszament a szobába, hallotta, amint a rabbi ezt mondja: „Odaadom neked ezt a két órát!” A tanítvány ebből megtudta, hogy két óra maradt az életéből, amit Istennek ajánlott! „Ez a rabbi igazi lelki áldozata volt!” – mesélte a később csatlakozó társainak.

Ezután Báál Sém így szólt: „Nem magam miatt vannak gondjaim! Világosan tudom: egyik ajtón távozom, a másikon bemegyek! Most tudom, mi végre lettem teremtvél!” Felült az ágyban, és a „pillérről” kezdett beszélni, melyen a lelkek a halál után az alsó Paradicsomból felemelkednek a felső Paradicsomba, az „élet fájához”. Eszter könyvből származó verset idézett: „...ezután bemegyek a királyhoz, a törvény ellenére!” (Eszter könyve 4/16), majd hozzátette: „Még biztosan visszajövök, de más leszek, mint most.” Ezután elmondta az ima szavait: „Hadd érezzük Isten jóindulatát.”

Báál Sém kinyújtózott az ágyban, aztán még többször próbált felülni. Sutogott valamit, mint amikor lelkét az áhítatra szokta felkészíteni. Végül mozdulatlanul feküdt, semmit sem lehetett hallani. Néhány perc múlva megszólalt, és utasítást adott, hogy takarják le lepellettel, majd ezt sutogta: „Istenem, minden Világok Ura! Ne érjen engem a dölyfösség lába, a gonoszok keze ne üzzön ki engem.” (36. zsolt. 12)

Azok ketten, akiket teste gondozásával és temetésével bízott meg, később elmondták, hogy látták, amint a Báál Sém lelke kék lángként emelkedett a magasságok felé!

Szerdócz J. Ervin főrabbi

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig.
Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrógzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. l. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Eladósorba került könyveit, lemezeit reális áron, készpénzért megvásárolom. Telefonszám: 0630/305-8523.

Takarítást, háztartásbeli munkákat vállal középkorú, megbízható hölgy. 06-30-621-3857.

Fiatal hölgy idős úrral vagy hölgygel eltartási és életjáradéki szerződést kötne, keressen bizalmal. 06-70-553-3890.

XIII. kerületben, Westend közelében saját ízlés szerinti felújításra váró, liftes, szép házban lévő, világos, II. emeleti lakás eladó. Telefon: 06-20-991-4357.

Hírek, események röviden

- Siófok. Szeretettel várunk minden érdeklődőt az imaházba szombathozó istentiszteletre és utána kidusra augusztus végéig, péntek esténként 19 órától. Cím: Siófok, Széchenyi u. 4.

NAPTÁR

Augusztus 22., péntek	Áv 28.	Gyertyagyújtás: 7.25
Augusztus 23., szombat	Áv 29.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 8.31
Augusztus 24–25., vasárnap–hétfő	Áv 30. – Elul 1.	Újhold
Augusztus 29., péntek	Elul 5.	Gyertyagyújtás: 7.12
Augusztus 30., szombat	Elul 6.	Szombat kimenetele: 8.16

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:
Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

Borgula András 50 éves, mázál tov

A színpad: jelenlét. Tiszta, kizárólagos jelenlét. Csak az van, amit látunk. Borgula András ezt pontosan tudja – színészként, rendezőként, színházalapítóként, direktorként, közszereplőként.

Láttuk lapátolni a salakot, ahogy a semmiből építette saját színházát. Láttuk vállalkozni, túlélni próbálni, felállni, viccelni – és menni tovább. Megmaradni. Hogy legyen színház, hogy legyen játék – ami vélemény, kommentár, súlyos és felelős bohózkodás, otthon és vigasz.

Borgula clown és moralista egyszerre – benne ez a kettő együtt él. Húsz éve alapította meg a Gólem Színházat, amely ma már megkerülhetetlen része a magyar zsidó kulturális életnek.

Létrehoz: teret, épületet, előadást, és egy inspiráló ifjúsági társulatot. Jelen van – és jelenlétet teremt maga körül. Szembesít minket önmagunkkal, és segít megbocsátani azt, amit látunk – magunknak.

Sokkal unalmasabb – és sokkal sivárabb – lenne pesti, de persze budai zsidónak is lenni nélküle.

Isten éltesse még legalább hetven évig!

Izraeli válogatott labdarúgót igazolt a Ferencváros

A kétszeres izraeli bajnok és egyszeres Izraeli Kupa-győztes **Gavriel Gilad „Gabi” Kanikovszkit** hivatalosan is bejelentette a Ferencváros mint a csapat új igazolását.

A zöld-fehérek edzője, **Robbie Keane** személyesen is ismeri az izraeli játékos, aki alapember volt az ír edzősködése idején a Maccabi Tel Avivnál.

A huszonhét éves Kanikovszki vallásos áskénáz családban született és nőtt fel az izraeli Ra'anában.

A Hapoel Petah Tikva színeiben mutatkozott be az elsőosztályú bajnokságban, ahol még a Hapoel Acre, a Maccabi Netanya és a Maccabi Tel Aviv színeiben is játszott.

2021 novemberében hívták meg először a felnőttválogatottba, a 2022-es FIFA-világbajnokság selejtezői során 2022. március 26-án, egy Németország elleni 2-0-s vereség alkalmával debütált. Első válogatott gólját 2023. szeptember 12-én szerezte, a Fehéroroszország elleni 1-0-s győzelem során a 2024-es Eb-selejtezőn. A válogatott színeiben eddig tizenhat mérkőzésen lépett pályára.

- Vicc -

A börtönorvos mondja a páciensnek:

- Uram, van egy jó és egy rossz hírem! Melyikkel kezdjem?
- A jó hírrel!
- Nos, hamarosan letelik a büntetése!
- De doktor úr, én életfogytiglant kaptam!
- Na, ez a rossz hír...

George Bernard Shaw

**Ne dühöngj,
hogy megöregedtél,
van, akinek
ez sem sikerül.**

Héberül énekeltek a gyerekek, leszállították őket a gépről

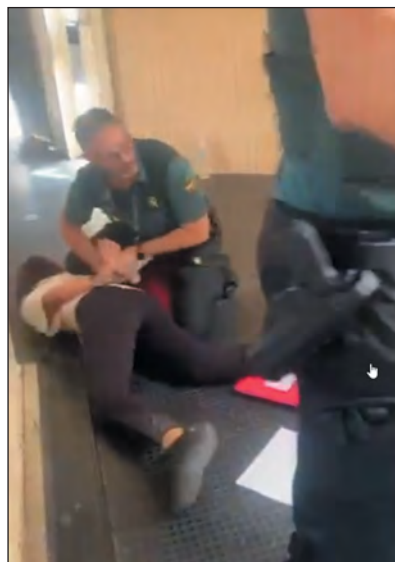
Izrael diaszpóraiügyi és antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős minisztere szerint az egyik legsúlyosabb antiszemita eset történt a közelmúltban Spanyolországban, ahol több mint ötven, zsidó származású francia fiatalot távolítottak el a Vueling légitársaság egyik járatáról a valenciai repülőtéren, állítólag azért, mert héberül énekeltek, olvasható a TEV portálon.

Az incidens kapcsán **Amichaj Chikli** a közösségi médiában közzétett bejegyzésében azt állította, hogy a légitársaság személyzete Izrael-ellenes megjegyzéseket tett a gyerekek felé, a kialakult helyzetért pedig a tárcavezető Spanyolországot és a Vuelinget tette felelőssé.

A bejegyzéshez csatolt videón egy fiatal nő látható, akit a repülőtéren egyik beszállóhídján arccal lefelé megbilincselnek a spanyol rendőrök. A nő a Matana jótékonyági egyesület által szervezett Kineret Club nevű zsidó nyári tábor egyik oktatója.

A francia i24 News televízió szerint az érintett 52 fős csoport 13-15 éves gyerekekből állt, akik Sant Carles de la Ràpita városában, a Földközi-tenger partján vettek részt a nyári táborban. A gyerekek az induló repülőjáraton héberül énekeltek, amit a légitársaság személyzete nemtetszéssel fogadott, és felszólították őket a dalok abbahagyására, rendőri intézkedést helyezve kilátásba.

A gyerekek eleget tettek a felszólításnak, ennek ellenére a rendőrség megjelent a repülőgépen, letartóztatta a tábor egyik nevelőjét, a fiatalokat pedig leszállították. Egyes források szerint a hatóságok arra is utasították a diákokat, hogy adják át mo-

Testi kényszer

biletelefonjaikat, ami további feszültséget keltett – ezt követően vették őrizetbe az oktatót, aki tiltakozott az eljárás ellen.

A gyerekek közül többen estére is a valenciai repülőtéren rekedtek, és egy alternatív járatra vártak, amely visszavitte volna őket Franciaországba.

Az eset nagy visszhangot váltott ki a francia közéletben is. Caroline Yadan parlamenti képviselő azt írta az X-en: amennyiben az értesülések igazak, a Vuelingnek bíróság előtt kell felelnie nagyon súlyos cselekedeteiért.

A spanyol zsidó Enfoque Judío hírportál szerint a letartóztatott oktató nem tett mást, mint tiltakozott a rendőrség intézkedése ellen, miszerint a zsidó diákok adják át személyes eszközeiket.

A történetek tovább fokozzák a Spanyolországgal szembeni izraeli kritikákat – az ország az elmúlt hónapokban többször is diplomáciai összetűzésbe keveredett a zsidó állammal, főként a palesztin ügy melletti hivatalos kiállásai miatt.

Náci relikviákat árulnak a fonyódi vásárban

Bejelentést érkezett a Tett és Védelem Alapítványhoz, miszerint a fonyódi vásárban több standon is náci relikviák bő választéka kapható.

A bejelentő hétfőn látogatott ki a vásárba, ahol hosszasan elidőzött az egyik asztalnál, miközben szóba elegyedett az eladóval.

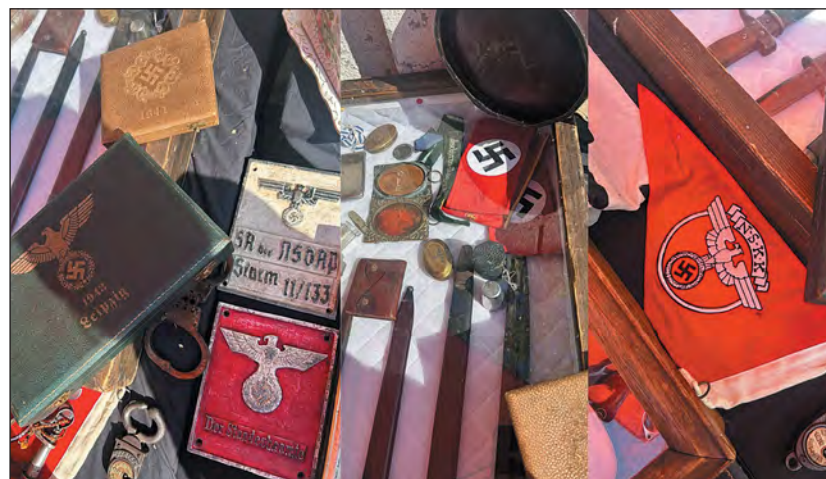
Kiderült, hogy a stand tulajdonosa Angliában él, nyaranta pedig a Balatonon próbál szerencsét. A bejelentő miután érdeklődni kezdett a náci tárgyak felől, az eladó közölte vele, hogy azok szabadon árusíthatók, mivel szerinte *a történelem részei*, majd azt kérdezte: *Nem ismered a történelmet?*

Ezután a szintén az asztalon heverő Dávid-csillagos étkészletre mutatott, amit 35 ezer forintért adott volna, és epésen megjegyezte, hogy *most meg a zsidók gyerekeket ölnek Gázában és Iránban*.

Az árus arról is beszélt, hogy Angliában semmiféle akadályba nem ütközik a náci relikviák árusítása, *mert ott felfogták a problémát*. Kiderült az is, hogy egy másik standon a *gyönyörűen faragott Hitler-szobrok nagyon kelendők, ahogy a fém-szobrok is*.

A Btk. szerint bűncselekményt követ el, aki:

- horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskerestet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot, illetve ezekhez hasonló önkényuralmi jelképet

- terjeszt, nagy nyilvánosság előtt használ vagy közszemlére tesz,
 - ha az alkalmas a köznyugalom megzavarására, különösen ha az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti jogát sérti.
- A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

Náci relikviák árusítása a fonyódi piacon nem újkeletű jelenség. A TEV 2024-ben is kapott hasonló bejelentést.

Alapítványunk akkor értesítette a fonyódi önkormányzatot, valamint a fonyódi strand üzemeltetőjét, és kérte, hogy szabjanak gátat az ilyen tárgyakkal való kereskedésnek. Amint az újabb bejelentés is mutatja, nem sikerült.

Herzl Tivadar örököül hagyta nekünk....

**az Ön Öröksége
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael
részére gyűjt adományt.**

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

